

STATIONER & PRINTER

FOR THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

КОНСТИТУЦИЯ

(ОСНОВНОЙ ЗАКОН)

АРМЯНСКОЙ
СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ
РЕСПУБЛИКИ

АРМПАРТИЗДАТ ● 1937 ● ЕРЕВАН

✓

342 (47.925) (008)

3-25

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿԻՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՑԵՔ

ԱՏՈՒԳՎԱՄ Է 1981 թ.

Հ Ա Յ Կ Ա Կ Ա Ն
 ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
 ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
 ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
 (ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

1943

ՀԱՅԿՈՒՍՏՐԱՏ • 1937 • ՅԵՐԵՎԱՆ

1. The first part of the document is a list of names and dates, which appears to be a record of some kind. The names are written in a cursive script, and the dates are in a more formal, printed style. The list is organized into columns, with names in the first column and dates in the second column.

A $\frac{\text{III}}{662}$

ՎՈՐՈՇՈՒՄ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԶՐԴ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ (ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԻ) ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԶՐԴ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՎՈՐՈՇՈՒՄ Ե՛

ՀԱՍՏԱՏԵԼ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ (ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)՝ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԽՔԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ ԽՔԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Յ Է Բ Է Վ Մ Բ

28 մարտի 1987 թ.

ՎՈՐՈՇՈՒՄ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԶՐԴ ԱՐՑԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԶՐԴ ԱՐՑԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՎՈՐՈՇՈՒՄ Ե՝

ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԵԼ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՅԻՆ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ, ՄՇԱԿԵԼ ՅԵՎ ՀԱՍՏԱՏԵԼ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԻՆԶՊԵՍ ՅԵՎ ՍԱՀՄԱՆԵԼ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

[illegible]

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324
 2325
 2326
 2327
 2328
 2329

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

ՀՈՒՎԱԾ 1. Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնը բանվորների և գյուղացիների սոցիալիստական պետութիւնն է:

ՀՈՒՎԱԾ 2. Հայկական ԽՍՀ քաղաքական հիմքն են կազմում աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդները, վորոնք աճել ու ամրապնդվել են կալվածատերերի ու կապիտալիստների իշխանութիւնը տապալելու, հայ ժողովուրդը ռուսական ցարիզմի և ռուսական իմպերիալիստական բուրժուազիայի ազգային ճնշումից ազատագրելու, դաշնակցական ազգայնական հակահեղափոխութիւնը ջախջախելու և սրբիւնարիատի դիկտատուրան նվաճելու հետևանքով:

ՀՈՒՎԱԾ 3. Ամբողջ իշխանութիւնը Հայկական ԽՍՀ-ում պատկանում է քաղաքի և գյուղի աշխատավորներին՝ հանձինս աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների:

ՀՈՒՎԱԾ 4. Հայկական ԽՍՀ տնտեսական հիմքն են կազմում տնտեսութեան սոցիալիստական սխտեմը և արտադրութեան գործիքների ու միջոցների սոցիալիստական սեփականութիւնը, վորոնք հաստատվել են տնտեսութեան կապիտալիստական սխտեմի լիկվիդացիայի, արտադրութեան գործիքների ու միջոցների մասնավոր սեփականութեան վերացման և մարդու կողմից մարդու շահագործումը վոչնչացնելու հետևանքով:

ՀՈՒՎԱԾ 5. Սոցիալիստական սեփականութիւնը Հայ-

կական խՍՀ-ում ունի կամ պետական սեփականության ձև (համաժողովրդական ունեցվածք), կամ կոոպերատիվ-կոլտնտեսային սեփականության ձև (առանձին կոլտնտեսությունների սեփականություն, կոոպերատիվ միավորումների սեփականություն) :

ՀՈՒՎԱԾ 6. Հողը, նրա ընդերքը, ջրերը, անտառները, գործարանները, ֆաբրիկաները, հանքահորերը, հանքերը, յերկաթուղային, ջրային ու ողային տրանսպորտը, բանկերը, կապի միջոցները, պետության կազմակերպած խոշոր գյուղատնտեսական ձեռնարկությունները (խորհրդային տնտեսությունները, մեքենատրակտորային կայանները և այլն), ինչպես նաև կոմունալ ձեռնարկությունները և բնակարանային հիմնական ֆոնդը քաղաքներում ու արդյունաբերական վայրերում պետական սեփականություն են, այսինքն՝ համաժողովրդական ունեցվածք :

ՀՈՒՎԱԾ 7. Կոլտնտեսությունների ու կոոպերատիվ կազմակերպությունների հանրային ձեռնարկություններն իրենց կենդանի ու մեռյալ ինվենտարով, կոլտնտեսությունների և կոոպերատիվ կազմակերպությունների կողմից արտադրվող արտադրանքը, ինչպես նաև նրանց հանրային շինությունները, կազմում են կոլտնտեսությունների ու կոոպերատիվ կազմակերպությունների հանրային, սոցիալիստական սեփականություն :

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսական տնտեսություն, բացի կոլտնտեսային հանրային տնտեսությունից ստացած հիմնական յեկամուտից, անձնական ոգտագործման համար ունի վոչ մեծ տնամերձ հողամաս և, վորպես անձնական սեփականություն՝ ոժանդակ տնտեսություն տնամերձ հողամասում, բնակելի տուն, մթերատու անասուններ, թռչուններ և գյուղատնտեսական մանր ինվենտար՝ գյուղատնտեսական արտելի կանոնադրության համաձայն :

ՀՈՒՎԱԾ 8. Կոլտնտեսությունների զբաղեցրած հողն ամրացվում է նրանց՝ անվճար և անժամկետ ոգտագործելու համար, այսինքն՝ առհավետ :

ՀՈՒՎԱԾ 9. Տնտեսության սոցիալիստական սխտեմի

հետ միասին, վորը հանդիսանում է տնտեսության տիրապետող ձևը Հայկական ԽՍՀ-ում, որենքով թույլատրվում է մենատնտես գյուղացիների ու տնայնագործների մանր մասնավոր տնտեսություն, վորը հիմնված է անձնական աշխատանքի վրա և բացառում է ուրիշի աշխատանքի շահագործումը:

ՀՈԴՎԱԾ 10. Քաղաքացիների անձնական սեփականության իրավունքը՝ իրենց աշխատավորական յեկամուտների ու խնայողությունների նկատմամբ, բնակելի տան և տնային ոժանդակ տնտեսության նկատմամբ, տնային տնտեսության և առորյա գործածության առարկաների նկատմամբ, անձնական սպառման ու հարմարության առարկաների նկատմամբ, ինչպես և քաղաքացիների անձնական սեփականությունը ժառանգելու իրավունքը պահպանվում են որենքով:

ՀՈԴՎԱԾ 11. Հայկական ԽՍՀ տնտեսական կյանքը վորոշում է նրան ուղղություն է տալիս պետական ժողովրդատնտեսական պլանը՝ հողուտ հանրային հարստության ավելացման, աշխատավորների նյութական ու կուլտուրական մակարդակի անշեղ բարձրացման, սոցիալիստական պետության անկախության ամրացման և նրա պաշտպանունակության ուժեղացման:

ՀՈԴՎԱԾ 12. Աշխատանքը Հայկական ԽՍՀ-ում աշխատանքի ընդունակ յուրաքանչյուր քաղաքացու պարտականություն ու պատվի դործն է՝ համաձայն «ով չի աշխատում, նա չի ուտում» սկզբունքի:

Հայկական ԽՍՀ-ում իրագործվում է սոցիալիզմի սկզբունքը—«յուրաքանչյուրից՝ ըստ իր ընդունակության, յուրաքանչյուրին՝ ըստ իր աշխատանքի»:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

ՀՈՒՎԱԾ 13. Տնտեսական և քաղաքական, ինչպես և պաշտպանության գծով փոխադարձ ոգնություն իրադործելու նպատակով, Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը, կամավոր կերպով միանալով իրավահավասար Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների—Ռուսաստանի ԽՍՀ, Ուկրաինական ԽՍՀ, Բելոռուսական ԽՍՀ, Ադրբեջանական ԽՍՀ, Վրացական ԽՍՀ, Թուրքմենական ԽՍՀ, Ուզբեկական ԽՍՀ, Տաջիկական ԽՍՀ, Ղաղախստան ԽՍՀ և Կիրգիզական ԽՍՀ—հետ, կազմում է միութենական պետություն—Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միություն:

Յեղնելով դրանից, Հայկական ԽՍՀ ապահովում է ԽՍՀ Միությանը՝ հանձինս նրա իշխանության բարձրագույն մարմինների և պետական կառավարման մարմինների՝ այն իրավունքները, վորոնք սահմանված են ԽՍՀՄ Սահմանադրության 14-րդ հոդվածով:

ԽՍՀՄ Սահմանադրության 14-րդ հոդվածի շրջանակներից դուրս Հայկական ԽՍՀ պետական իշխանությունն իրադործում է ինքնուրույն կերպով, լիովին պահպանելով իր սուվերեն իրավունքները:

ՀՈՒՎԱԾ 14. Հայկական ԽՍՀ իրեն իրավունք և վերապահում ազատ կերպով դուրս գալու Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունից:

ՀՈՒՎԱԾ 15. Հայկական ԽՍՀ տերիտորիան չի կարող փոփոխվել առանց Հայկական ԽՍՀ համաձայնության:

ՀՈՒՎԱԾ 16. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության որենքները պարտադիր են Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության տերիտորիայում:

ՀՈՒՎԱԾ 17. Հայկական ԽՍՀ յուրաքանչյուր քաղաքացի հանդիսանում է ԽՍՀՄ քաղաքացի:

Հայկական ԽՍՀ տերիտորիայում մյուս բոլոր Միութեանական Հանրապետությունների քաղաքացիներն ոգտվում են Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիների բոլոր իրավունքներով:

ՀՈՒՎԱԾ 18. Հայկական ԽՍՀ իրավասությունը, հանձինս նրա իշխանության բարձրագույն մարմինների և պետական կառավարման մարմինների, յենթակա յեն՝

ա) Հայկական ԽՍՀ Սահմանադրության սահմանումը և նրա կատարման վերահսկողությունը.

բ) Հայկական ԽՍՀ վարչական-տերիտորիալ բաժանումը.

դ) ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդին Հայկական ԽՍՀ-ում նոր շրջաններ կազմելու վերաբերյալ առաջարկներ ներկայացնելը.

դ) Հայկական ԽՍՀ որենքների հրատարակումը.

ե) պետական կարգի և քաղաքացիների իրավունքների պահպանությունը.

զ) Հայկական ԽՍՀ ժողովրդա-տնտեսական պլանի հաստատումը.

է) Հայկական ԽՍՀ պետական բյուջեյի հաստատումը.

ը) պետական և տեղական հարկերի, տուրքերի և վոչ-հարկային յեկամությունների սահմանումը՝ ԽՍՀՄ որենադրության համապատասխան.

թ) Հայկական ԽՍՀ շրջանների և քաղաքների տեղական բյուջեների իրադործման ղեկավարումը.

ժ) ապահովագրական և խնայողական գործի ղեկավարումը.

ժա) հանրապետական և տեղական մարմիններին յենթակա բանկերի, արդյունաբերական, գյուղատնտեսական և առևտրական ձեռնարկությունների ու կազմակերպությունների կառավարումը, ինչպես և տեղական արդյունաբերության ղեկավարումը.

ժբ) Միությանը յենթակա ձեռնարկությունների դրության և կառավարման վերահսկողությունն ու հետևելը.

ժգ) հողից, ընդերքից, անտառներից ու ջրերից ազավելու կարգի սահմանումը.

ժդ) բնակարանային և կոմունալ տնտեսության, բնա-
վարանային շինարարության և քաղաքների ու այլ բնակա-
վայրերի բարեկարգության ղեկավարումը.

ժե) ճանապարհային շինարարությունը, տեղական
տրանսպորտի ու կապի ղեկավարումը.

ժզ) աշխատանքային որենսդրությունը.

ժէ) առողջապահության գործի ղեկավարումը.

ժը) սոցիալական ապահովության գործի ղեկավա-
րումը.

ժթ) տարրական, միջնակարգ և բարձրագույն կրթու-
թյան գործի ղեկավարումը.

ի) Հայկական ԽՍՀ կուլտուրական-լուսավորական և
գիտական կազմակերպությունների ու հիմնարկների ղեկա-
վարումը և հանրապետական նշանակություն ունեցող կուլ-
տուրական-լուսավորական կազմակերպությունների և հիմ-
նարկների կառավարումը.

իա) Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի գործի կազ-
մակերպումն ու ղեկավարումը.

իբ) Հայկական ԽՍՀ դատական մարմինների կազմակեր-
պումը.

իգ) Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիության իրավունք տալը.

իդ) Հայկական ԽՍՀ դատական մարմինների կողմից
դատապարտված քաղաքացիներին ամենիստիա և ներումն
չնորհելու իրավունքը:

ՀՈՒՎԱԾ 19. Հայկական ԽՍՀ բաղկացած է՝

Ազիզբեկովի, Ալավերդու, Ախտայի, Ամասիայի, Աշտա-
րակի, Ապարանի, Արթիկի, Բասարդեչարի, Գորիսի, Դի-
լիջանի, Թալինի, Իջևանի, Լենինականի, Կիրովականի,
Կոտայքի, Հոկտեմբերյանի, Ղամարլուի, Ղափանի, Մար-
տունու, Մեղրու, Միկոյանի, Նոր-Բայազետի, Շամշադինի,
Սիսիանի, Ստեփանավանի, Վաղարշապատի, Վեդու չրջան-
ներից և չրջանների կազմի մեջ չմտնող Յերևան քաղաքից:

**ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ**

ՀՈԴՎԱԾ 20. Հայկական ԽՍՀ պետական իշխանության բարձրագույն մարմինը հանդիսանում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը:

ՀՈԴՎԱԾ 21. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրվում է Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիների կողմից՝ ըստ ընտրական շրջանների չորս տարի ժամանակով, 5000 բնակչից մի պատգամավորի նորմայով:

ՀՈԴՎԱԾ 22. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն իրադրոծում է Հայկական ԽՍՀ Սահմանադրության 13-րդ և 18-րդ հոդվածներով Հայկական ԽՍՀ վերապահված բոլոր իրավունքները, ինչ չափով վոր դրանք, համաձայն Սահմանադրության, չեն մտնում Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդին հաշվետու մարմինների՝ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության, Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի և Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեիատների իրավասության մեջ:

ՀՈԴՎԱԾ 23. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը Հայկական ԽՍՀ միակ որենսդիր մարմինն է:

ՀՈԴՎԱԾ 24. Որենքը հաստատված է համարվում, յեթե դա ընդունված է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի անդամների ձայների պարզ մեծամասնությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 25. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի ընդունած որենքները հրապարակվում են Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության նախագահի և քարտուղարի ստորագրությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 26. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նախագահ և նրան յերկու տեղակալներ:

1243 A 662

ՀՈՒՎԱԾ 27. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահը ղեկավարում է Գերագույն Խորհրդի նիստերը և տնօրինում է նրա ներքին կարգը:

ՀՈՒՎԱԾ 28. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է Գերագույն Խորհրդի Նախագահություն, բաղկացած Գերագույն Խորհրդի Նախագահության նախագահից, նրա յերկու տեղակալից, Նախագահության քարտուղարից և Նախագահության 9 անդամից:

ՀՈՒՎԱԾ 29. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը հաշվետու յե Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի առաջ իր ամբողջ գործունեության համար:

ՀՈՒՎԱԾ 30. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը՝

ա) հրավիրում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանները.

բ) մեկնաբանում է Հայկական ԽՍՀ որենքները, հրատարակում է հրամանագրեր.

գ) կատարում է համաժողովրդական հարցում (ռեֆերենդում).

դ) վերացնում է Հայկական ԽՍՀ ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորոշումներն ու կարգադրությունները՝ որենքին անհամապատասխան լինելու դեպքում.

ե) Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանների միջև ընկած ժամանակամիջոցում Հայկական ԽՍՀ ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի նախագահի առաջադրմամբ պաշտոնից ազատում և նշանակում է Հայկական ԽՍՀ առանձին ժողովրդական Կոմիսարների, հետագայում ներկայացնելով Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդին ի հաստատություն.

զ) պարգևատրում է պատվոգրով և տալիս է Հայկական ԽՍՀ պատվավոր կոչումներ.

է) տալիս է Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիության իրավունք.

ը) իրադրոծում է Հայկական ԽՍՀ դատական մարմին-

ների կողմից դատապարտված քաղաքացիներին ներումն
չնորհելու իրավունքը:

ՀՈԴՎԱԾ 31. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի
նստաչրջանները հրավիրում և Գերագույն Խորհրդի Նախա-
գահությունը տարեկան յերկու անգամ:

Վոչ հերթական նստաչրջաններ հրավիրում և Հայկական
ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունն իր հայեցո-
ղությամբ, կամ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի պատ-
գամավորների մեկ յերրորդի պահանջով:

ՀՈԴՎԱԾ 32. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն
ընտրում և մանդատային հանձնաժողով, վորն ստուգում և
Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի պատգամավորների
լիազորությունները:

Մանդատային հանձնաժողովի առաջադրմամբ Հայկա-
կան ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը վորոշում և կամ ընդունել
առանձին պատգամավորների լիազորությունները, կամ բե-
կանել նրանց ընտրությունները:

ՀՈԴՎԱԾ 33. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը,
յերբ անհրաժեշտ դոնի, նշանակում և քննիչ և վերստուգիչ
հանձնաժողովներ ամեն մի հարցի վերաբերյալ:

Բոլոր հիմնարկներն ու պաշտոնատար անձերը պարտա-
վոր են կատարել այդ հանձնաժողովների պահանջները և
նրանց ներկայացնել անհրաժեշտ նյութեր և փաստաթղթեր:

ՀՈԴՎԱԾ 34. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի
պատգամավորը չի կարող դատական պատասխանատվության
կանչվել կամ ձերբակալվել առանց Հայկական ԽՍՀ Գերա-
գույն Խորհրդի համաձայնության, իսկ Հայկական ԽՍՀ Գե-
րագույն Խորհրդի նստաչրջանների միջև ընկած ժամանակա-
շրջանում—առանց Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի
Նախագահության համաձայնության:

ՀՈԴՎԱԾ 35. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի լիա-
զորությունները լրանալուց հետո Հայկական ԽՍՀ Գերա-
գույն Խորհրդի Նախագահությունը նշանակում և նոր ընտ-
րություններ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի լիազոր-

րությունները լրանալուց վոչ ուշ, քան յերկու ամսվա ընթացքում :

ՀՈՒՎԱԾ 36. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի լիազորությունները լրանալուց հետո Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նախագահությունը պահպանում է իր լիազորությունները մինչև Հայկական ԽՍՀ նորընտիր Գերագույն Խորհրդի կողմից Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նոր նախագահության կազմվելը :

ՀՈՒՎԱԾ 37. Հայկական ԽՍՀ նորընտիր Գերագույն Խորհուրդը հրավիրվում է Հայկական ԽՍՀ նախկին կազմի Գերագույն Խորհրդի նախագահության կողմից վոչ ուշ, քան ընտրություններից մեկ ամիս հետո :

ՀՈՒՎԱԾ 38. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը կազմում է Հայկական ԽՍՀ կառավարություն—Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդ :

ՀՈՒՎԱԾ 39. Հայկական ԽՍՀ որենքները, ինչպես նաև Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նախագահության հրամանագրերն ու մեկնաբանությունները, Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորոշումներն ու կարգադրությունները հրապարակվում են հայերեն, ռուսերեն և ադրբեջանյան լեզուներով :

Գ Լ ՈՒԽ IV

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈՒՎԱԾ 40. Հայկական ԽՍՀ պետական իշխանության բարձրագույն գործադիր և կարգադրիչ մարմինը հանդիսանում է Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը :

ՀՈՒՎԱԾ 41. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսար-

ների խորհուրդը պատասխանատու չե՝ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի առաջ և հաշվետու չե՝ նրան, իսկ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի նստաշրջանների միջև ընկած ժամանակամիջոցում՝ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության առաջ, վերին հաշվետու չե՝:

ՀՈՒՎԱԾ 42. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների խորհուրդը ԽՍՀՄ և Հայկական ԽՍՀ որենքների, ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների խորհրդի վորոշումների ու կարգադրությունների հիման վրա և ի կատարումն այդ որենքների, վորոշումների ու կարգադրությունների՝ հրատարակում և վորոշումներ ու կարգադրություններ և ստուգում և նրանց կատարումը:

ՀՈՒՎԱԾ 43. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների խորհրդի վորոշումների ու կարգադրությունների կատարումը սկստադիր և Հայկական ԽՍՀ ամբողջ տերիտորիայում:

ՀՈՒՎԱԾ 44. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների խորհուրդը՝

ա) միավորում և ուղղություն և տալիս Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարիատների և իր գերատեսչությանը յենթակա տնտեսական ու կուլտուրական այլ հիմնարկների աշխատանքին, միավորում և ստուգում և ընդհանուր-միութենական ժողովրդական կոմիսարիատների լիազորների աշխատանքը:

բ) միջոցներ և ձեռք առնում ժողովրդա-տնտեսական պլանն իրագործելու:

գ) միջոցներ և ձեռք առնում Հայկական ԽՍՀ պետական և տեղական բյուջեներն իրագործելու:

դ) միջոցներ և ձեռք առնում հասարակական կարգն ապահովելու, պետության շահերը պաշտպանելու և քաղաքացիների իրավունքները պահպանելու:

ե) ղեկավարում և ստուգում և աշխատավորների պատգամավորների շրջանային և քաղաքային խորհուրդների գործադիր կոմիտեների աշխատանքը:

զ) անհրաժեշտ դեպքերում կադմբում և Հայկական ԽՍՀ

Ժողովրդական Կոմիտեների խորհուրդին կից տնտեսական
և կուլտուրական շինարարութեան գործերի հատուկ կոմի-
տեներ և գլխավոր վարչութիւններ:

ՀՈԴՎԱԾ 45. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմի-
տեների խորհուրդն իրավունք ունի կասեցնել աշխատա-
ւորների պատգամավորների քաղաքային և շրջանային
խորհուրդների վորոշումներն ու կարգադրութիւնները,
վերացնել աշխատավորների պատգամավորների քաղաքա-
յին և շրջանային խորհուրդների գործադիր կոմիտեների
վորոշումներն ու կարգադրութիւնները:

Ժողովրդական Կոմիտեների խորհուրդն իրավունք
ունի վերացնել Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտե-
ների հրամաններն ու հրահանգները:

ՀՈԴՎԱԾ 46. Հայկական ԽՍՀ կառավարութիւնը կամ
Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեը, վորոնց ուղղ-
ված է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի պատգամա-
ւորի հարցապնդումը, պարտավոր են վոչ ուշ քան յերեք
որվա ընթացքում գրավոր կամ բանավոր պատասխան տալ
Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդում:

ՀՈԴՎԱԾ 47. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմի-
տեների խորհուրդը կազմվում է Հայկական ԽՍՀ Գերա-
գույն խորհրդի կողմից հետևյալ կազմով.

Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեների խորհր-
դի նախագահ,

Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեների խորհր-
դի նախագահի տեղակալներ,

Պետական Պլանային Հանձնաժողովի նախագահ,

Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեներ՝

Սննդի արդյունաբերութեան,

Թեթև արդյունաբերութեան,

Անաստային արդյունաբերութեան,

Հողագործութեան,

Ֆինանսների,

Ներքին առևտրի,

Ներքին գործերի,

Արդարադատության,
Առողջապահության,
Լուսավորության,
Տեղական արդյունաբերության,
Կոմունալ տնտեսության,
Մոցիալական ապահովության.

ԽՍՀՄ Մթերումների Կոմիտեյի լիազոր,
Արվեստների գործերի վարչության պետ,
Ընդհանուր Միութենական Ժողովրդական Կոմիտե-
րիատների լիազորներ:

ՀՈՒՎԱԾ 48. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմի-
տեները ղեկավարում են պետական կառավարման այն
ճյուղերը, վորոնք վերաբերում են Հայկական ԽՍՀ իրա-
վասությանը:

ՀՈՒՎԱԾ 49. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմի-
տեները համապատասխան Ժողովրդական Կոմիտեարիատ-
ների իրավասության սահմաններում՝ ԽՍՀՄ և Հայկական
ԽՍՀ որենքների, ԽՍՀՄ և Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական
Կոմիտեների Խորհուրդների վորոշումների ու կարգա-
դրությունների և միութենական-հանրապետական Ժողո-
վրդական Կոմիտեարիատների հրամանների ու հրահանգների
հիման վրա և ի կատարումն այդ որենքների, վորոշում-
ների, կարգադրությունների, հրամանների ու հրահանգ-
ների՝ հրատարակում են հրամաններ ու հրահանգներ
և ստուգում են նրանց կատարումը:

ՀՈՒՎԱԾ 50. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմի-
տեարիատները լինում են միութենական-հանրապետական
կամ հանրապետական:

ՀՈՒՎԱԾ 51. Հայկական ԽՍՀ միութենական-հանրա-
պետական Ժողովրդական Կոմիտեարիատները ղեկավարում են
Հայկական ԽՍՀ պետական կառավարման իրենց հանձնա-
րարված ճյուղերը, յենթարկվելով ինչպես Հայկական
ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդին, նույնպես և
ԽՍՀՄ համապատասխան միութենական-հանրապետական
Ժողովրդական Կոմիտեարիատներին:

ՀՈՒՎԱԾ 52. Հայկական ՈՍՀ Հանրապետական Ժողովրդական Կոմիտեիատները՝ ղեկավարում են պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղերը, յենթարկվելով անմիջականորեն Հայկական ՈՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեներին խորհրդին:

ՀՈՒՎԱԾ 53. Հայկական ՈՍՀ միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիտեիատների թվին են պատկանում Հայկական ՈՍՀ հետևյալ Ժողովրդական Կոմիտեիատները—

Սննդի արդյունաբերության,
Թեթև արդյունաբերության,
Անտառային արդյունաբերության,
Հողագործության,
Ֆինանսների,
Ներքին առևտրի,
Ներքին գործերի,
Արդարադատության,
Առողջապահության:

ՀՈՒՎԱԾ 54. Հայկական ՈՍՀ Հանրապետական Ժողովրդական Կոմիտեիատների թվին են պատկանում Հայկական ՈՍՀ հետևյալ Ժողովրդական Կոմիտեիատները—

Լուսավորության,
Տեղական արդյունաբերության,
Կոմունալ տնտեսության,
Սոցիալական ապահովության:

Գ Լ ՈՒ Խ Վ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈՒՎԱԾ 55. Պետական իշխանության մարմինները չըջաններում, քաղաքներում, ավաններում և գյուղերում հանդիսանում են աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդները:

ՀՈԴՎԱԾ 56. Աշխատավորների պատգամավորների չրջանային, քաղաքային, խոշոր քաղաքներում՝ ռայոնական, ավանային և գյուղական խորհուրդներն ընտրում են համապատասխանորեն չրջանի, քաղաքի, ռայոնի, ավանի և գյուղի աշխատավորները յերկու տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 57. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդները (չրջանի, քաղաքի, ռայոնի, ավանի, գյուղի) ղեկավարում են իրենց տերիտորիայի կուլտուրական-քաղաքական և տնտեսական շինարարությունը, սահմանում են տեղական բյուջեն, ղեկավարում են իրենց յենթակա կառավարման մարմինների գործունեյությունը, ապահովում են սկսական կարգի պահպանումը, աջակցում են յերկրի պաշտպանունակության ուժեղացմանը, ապահովում են որենքների կատարումը և քաղաքացիների իրավունքների պահպանումը:

ՀՈԴՎԱԾ 58. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդները վորոշումներ են ընդունում և կարգադրություններ են անում ԽՍՀՄ և Հայկական ԽՍՀ որենքներով իրենց տրված իրավունքների սահմաններում:

ՀՈԴՎԱԾ 59. Աշխատավորների պատգամավորների չրջանային, քաղաքային, ռայոնական, ավանային և գյուղական խորհուրդների գործադիր ու կարգադրիչ մարմիններն են նրանց կողմից ընտրվող գործադիր կոմիտեները՝ կազմված նախագահից, նրա տեղակալներից, քարտուղարից և անդամներից:

ՀՈԴՎԱԾ 60. Փոքր բնակավայրերի աշխատավորների պատգամավորների ավանային և գյուղական խորհուրդների գործադիր և կարգադրիչ մարմիններն են նրանց կողմից ընտրվող նախագահը, նրա տեղակալը և քարտուղարը:

ՀՈԴՎԱԾ 61. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդների (չրջանի, քաղաքի, ռայոնի, ավանի, գյուղի) գործադիր կոմիտեներն իրենց տերիտորիայի կուլտուրական-քաղաքական և տնտեսական շինարարությունը ղեկավարում են աշխատավորների պատգամավորների համա-

պատասխան խորհուրդների և վերադաս պետական մարմինների վորոշումների հիման վրա:

ՀՈՒՎԱԾ 62. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային խորհուրդների գործադիր կոմիտեները շրջանային խորհուրդների սեսիաներ հրավիրում են տարեկան վոչ պակաս քան վեց անգամ:

ՀՈՒՎԱԾ 63. Աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային, ռայոնական, ավանային և գյուղական խորհուրդների սեսիաներ (պլենումներ) հրավիրվում են ամսական վոչ պակաս քան մեկ անգամ:

ՀՈՒՎԱԾ 64. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային, քաղաքային և ռայոնական խորհուրդներն իրենց սեսիաների ժամանակ նիստերը վարելու համար ընտրում են նախագահ և քարտուղար:

ՀՈՒՎԱԾ 65. Գյուղական խորհրդի նիստերը հրավիրում և վարում է գյուղական խորհրդի նախագահը:

ՀՈՒՎԱԾ 66. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդների գործադիր մարմիններն անմիջականորեն հաշվետու յեն ինչպես աշխատավորների պատգամավորների այն խորհրդի առաջ, վորն ընտրել է իրենց, նույնպես և աշխատավորների պատգամավորների վերադաս խորհրդի գործադիր մարմնի առաջ:

ՀՈՒՎԱԾ 67. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդների վերադաս գործադիր կոմիտեներն իրավունք ունեն վերացնել ստորադաս գործադիր կոմիտեների վորոշումներն ու կարգադրությունները և կասեցնել աշխատավորների պատգամավորների ստորադաս խորհուրդների վորոշումներն ու կարգադրությունները:

ՀՈՒՎԱԾ 68. Աշխատավորների պատգամավորների վերադաս խորհուրդներն իրավունք ունեն վերացնել աշխատավորների պատգամավորների ստորադաս խորհուրդների և նրանց գործադիր կոմիտեների վորոշումներն ու կարգադրությունները:

ՀՈՒՎԱԾ 69. Պետական կառավարման առանձին ճյուղ-

դերն անմիջականորեն ղեկավարելու համար աշխատավոր-
ների պատգամավորների շրջանային, քաղաքային և ռայո-
նական խորհուրդները կազմում են գործադիր կոմիտեների
բաժիններ :

ՀՈՒՎԱԾ 70. Աշխատավորների պատգամավորների
շրջանային խորհուրդները կազմում են գործադիր կոմիտե-
ների հետևյալ բաժինները—

հողային ,
ժողովրդական կրթության ,
ֆինանսական ,
ներքին առևտրի ,
սոցիալական ապահովության ,
սոցիալական ապահովության ,
ընդհանուր ,
ճանապարհային ,
սլանային հանձնաժողով ,
կադրերի սեկտոր՝ գործադիր կոմիտեյի նախագահին կից
և բացի այդ , շրջանի տնտեսության առանձնա-
հատկություններին համապատասխան և Հայկական ԽՍՀ
Գերագույն խորհրդի նախագահության հաստատմամբ ,
աշխատավորների պատգամավորների շրջանային խորհուրդ-
ները կազմում են կոմունալ և տեղական արդյունաբերու-
թյան բաժիններ :

ՀՈՒՎԱԾ 71. Շրջանի պայմաններին համապատասխան ,
ԽՍՀՄ և Հայկական ԽՍՀ որենքների հիման վրա և Հայկա-
կան ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության հաստատ-
մամբ , ներքին գործերի ժողովրդական կոմիտարիատն աշ-
խատավորների պատգամավորների շրջանային խորհուրդ-
ներին կից կազմում է իր վարչությունները :

ՀՈՒՎԱԾ 72. Աշխատավորների պատգամավորների շրջ-
անային խորհուրդների բաժիններն իրենց գործունեյու-
թյան ընթացքում յենթարկվում են ինչպես աշխատավոր-
ների պատգամավորների շրջանային խորհրդին և նրա գոր-
ծադիր կոմիտեյին , նույնպես և Հայկական ԽՍՀ համապա-
տասխան ժողովրդական կոմիտարիատին :

ՀՈՒՎԱԾ 73. Աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային (և քաղաքի ռայոնական) խորհուրդները կազմում են գործադիր կոմիտեների հետևյալ բաժինները—

Ֆինանսական,

կոմունալ տնտեսության,

ներքին առևտրի,

առողջապահության,

ժողովրդական կրթության,

սոցիալական ապահովության,

ընդհանուր,

պլանային հանձնաժողով,

կադրերի սեկտոր՝ գործադիր կոմիտեյի նախագահին կից

և բացի այդ, քաղաքի արդյունաբերության ա-

ռանձնահատկություններին, քաղաքային և մերձքաղաքային տնտեսության համապատասխան տեղական արդյունաբերության և հողային բաժիններ:

ՀՈՒՎԱԾ 74. Աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային խորհուրդների բաժիններն իրենց գործունեյության ընթացքում յենթարկվում են ինչպես աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային խորհրդին և նրա գործադիր կոմիտեյին, նույնպես և աշխատավորների պատգամավորների շրջանային խորհրդի համապատասխան բաժնին կամ անմիջականորեն Հայկական ԽՍՀ համապատասխան ժողովրդական կոմիտեիատին:

ՀՈՒՎԱԾ 75. Յերևան քաղաքի աշխատավորների պատգամավորների խորհրդի բաժիններն իրենց գործունեյության ընթացքում յենթարկվում են ինչպես աշխատավորների պատգամավորների Յերևանի քաղաքային խորհրդին և նրա Գործադիր կոմիտեյին, նույնպես և Հայկական ԽՍՀ համապատասխան ժողովրդական կոմիտեիատներին:

ՀՈՒՎԱԾ 76. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային, քաղաքային, ռայոնական, ավանային և գյուղական խորհուրդների լիազորությունները լրանալուց հետո նրանց գործադիր և կարգադրիչ մարմինները սկսա-

նում են իրենց լիազորութիւնները մինչև նորընտիր Խորհուրդների կողմից գործադիր ու կարգադրիչ նոր մարմինների կազմվելը:

Գ Լ Ո Ի Խ Վ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆ

ՀՈՂՎԱԾ 77. Հայկական ԽՍՀ բյուջեն կազմվում է Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի կողմից և ներկայացվում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդին ի հաստատութիւն:

Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի կողմից հաստատված պետական բյուջեն հրապարակվում է ի գիտութիւն ընդհանուրի:

ՀՈՂՎԱԾ 78. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է Բյուջետային հանձնաժողով, վորը ղեկուցում է Գերագույն Խորհրդին իր յեղրակացութիւնը Հայկական ԽՍՀ Պետական բյուջեյի մասին:

ՀՈՂՎԱԾ 79. Հայկական ԽՍՀ պետական բյուջեյի կատարման հաշիւաւութիւնը հաստատվում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի կողմից և հրապարակվում է ի գիտութիւն ընդհանուրի:

ՀՈՂՎԱԾ 80. Շրջանային, քաղաքային, ռայոնական և գյուղական Խորհուրդների բյուջեյի մեջ մտնում են տեղական տնտեսութիւնից ստացված յեկամուտները, նրանց տերիտորիայի վրա ստացված պետական յեկամուտների մասհանումները, ինչպես նաև տեղական հարկերից և տուրքերից գոյացած մուտքերը՝ ԽՍՀՄ և Հայկական ԽՍՀ որենտդրությամբ սահմանված չափերով:

ԴԱՏԱՐԱՆ ՅԵՎ ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈԴՎԱԾ 81. Արդարադատությունը Հայկական ԽՍՀ-ում իրագործվում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Դատարանի, ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի վորոշմամբ օտեղծվող՝ ԽՍՀՄ հատուկ դատարանների, ժողովրդական դատարանների միջոցով:

ՀՈԴՎԱԾ 82. Գործերի քննարկումը Հայկական ԽՍՀ բոլոր դատարաններում կատարվում է ժողովրդական ատենակալների մասնակցությամբ, բացի որենքով հատկապես նախատեսված դեպքերից:

ՀՈԴՎԱԾ 83. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Դատարանը Հայկական ԽՍՀ դատական բարձրագույն մարմինն է: Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Դատարանի վրա դրվում է Հայկական ԽՍՀ բոլոր դատական մարմինների դատական գործունեյության հսկողությունը:

ՀՈԴՎԱԾ 84. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Դատարանը ընտրվում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 85. Ժողովրդական դատարաններն ընտրվում են շրջանի քաղաքացիների կողմից ընդհանուր, ուղղակի և հավասար ընտրական իրավունքի հիման վրա, դադարի քվեարկությամբ—յերեք տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 86. Հայկական ԽՍՀ-ում դատավարությունը կատարվում է հայերեն լեզվով, իսկ բնակչության ուսական կամ աղբբեջանյան մեծամասնություն ունեցող շրջաններում համապատասխանորեն՝ ուսերեն կամ աղբբեջանյան լեզուներով, այդ լեզուներին չտիրապետող անձերի համար ապահովելով գործի նյութերին լիակատար ծանոթացումը՝ թարգմանի միջոցով, ինչպես նաև դատարանում մայրենի լեզվով հանդես գալու իրավունքը:

ՀՈԴՎԱԾ 87. Գործերի քննությունը Հայկական ԽՍՀ բոլոր դատարաններում, վորչափով որենքը բացառություն—

ներ չի նախատեսում, կատարվում է դռնբաց, ապահովելով մեղադրյալի պաշտպանության իրավունքը:

ՀՈԴՎԱԾ 88. Դատավորներն անկախ են և միայն որենքին են յենթարկվում:

ՀՈԴՎԱԾ 89. Հայկական ԽՍՀ տերիտորիայի վրա Հայկական ԽՍՀ բոլոր ժողովրդական կոմիսարիատների և նրանց գերատեսչության յենթակա հիմնարկների, նմանապես և առանձին պաշտոնյաների ու քաղաքացիների կողմից որենքի ճշգրիտ կատարման բարձրագույն հսկողությունն իրադրոծվում է ինչպես ԽՍՀՄ դատախազի կողմից անմիջականորեն, նույնպես և Հայկական ԽՍՀ դատախազի միջոցով:

ՀՈԴՎԱԾ 90. Հայկական ԽՍՀ դատախազին նշանակում է ԽՍՀՄ դատախազը հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 91. Շրջանային և քաղաքային դատախազներին նշանակում է Հայկական ԽՍՀ դատախազը, ԽՍՀՄ դատախազի հաստատմամբ, հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 92. Դատախազության մարմիններն իրենց ֆունկցիաներն իրադրոծում են տեղական վորևե մարմնից անկախ, յենթարկվելով միայն ԽՍՀՄ դատախազին:

Գ Լ ՈՒ Խ VIII

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 93. Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիներն ունենալիս ատանքի իրավունք, այսինքն՝ ապահովված աշխատանք ստանալու իրավունք, իրենց աշխատանքի քանակի ու վորակի համապատասխան վարձատրությամբ:

Աշխատանքի իրավունքն ապահովվում է ժողովրդական տնտեսության սոցիալիստական կազմակերպմամբ, խորհրդային հասարակության արտադրողական ուժերի անշեղ

աճամբ, տնտեսական ճգնաժամերի հնարավորության վերացմամբ և գործազրկության լիկվիդացիայով:

ՀՈՒՎԱԾ 94. Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիներն ունեն հանգստի իրավունք:

Հանգստի իրավունքն ապահովվում է բանվորների ճնշող մեծամասնության համար աշխատանքային ուր կըրճատելով—հասցնելով 7 ժամի, բանվորների ու ծառայողների համար սահմանելով տարեկան արձակուրդ՝ աշխատավարձի պահպանմամբ, աշխատավորներին սպասարկելու համար սանատորիաների, հանգստյան տների, ակումբների լայն ցանց տրամադրելով:

ՀՈՒՎԱԾ 95. Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիները նյութական ապահովության իրավունք ունեն ծերության, ինչպես նաև հիվանդության և աշխատունակությունը կորցնելու դեպքում:

Այդ իրավունքն ապահովվում է բանվորների ու ծառայողների՝ պետության հաշվին կատարվող սոցիալական ապահովագրության լայն ծավալմամբ, աշխատավորներին ձրի բժշկական ոգնություն ցույց տալով, աշխատավորներին ոգտագործման համար կուրորտների լայն ցանց տրամադրելով:

ՀՈՒՎԱԾ 96. Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիներն ունեն կրթության իրավունք:

Այդ իրավունքն ապահովվում է ընդհանուր—պարտադիր տարրական կրթությամբ, անվճար կրթությամբ՝ ներառյալ բարձրագույն կրթությունը, բարձրագույն դպրոցում սովորողների ճնշող մեծամասնությանը տրվող պետական թոշակների սխտեմով, դպրոցներում մայրենի լեզվով ուսուցանելով, գործարաններում, խորհտնտեսություններում, մեքենա—տրակտորային կայաններում ու կոլտնտեսություններում աշխատավորների համար ձրի արտադրական, տեխնիկական ու ագրոնոմիական ուսուցում կազմակերպելով:

ՀՈՒՎԱԾ 97. Կնոջը Հայկական ԽՍՀ—ում տղամարդուն հավասար իրավունքներ են տրվում տնտեսական, պետա-

կան, կուլտուրական ու հասարակական-քաղաքական կյանքի բոլոր բնադավառներում:

Կանանց այդ իրավունքների իրադրժման հնարավորութիւնն ապահովվում է կնոջը տղամարդուն հավասար իրավունք տալով աշխատանքի, աշխատանքի վարձատրութեան, հանդստի, սոցիալական ապահովագրութեան ու կրթութեան աստարեկում, մոր ու մանկան շահերի պետական պահպանութեամբ, կնոջը հղութեան ժամանակ արձակուրդ տալով՝ պահպանելով աշխատավարձը, ծննդատների, մանկամսուրների ու մանկապարտեզների լայն ցանցով:

ՀՈՒՎԱԾ 98. Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիների իրավահավասարութիւնը տնտեսական, պետական, կուլտուրական ու հասարակական-քաղաքական կյանքի բոլոր բնադավառներում, անկախ նրանց ազգութիւնից ու ռասայից, հանդիսանում է անխախտ որեւէ:

Իրավունքների վորելիցե ուղղակի կամ անուղղակի սահմանափակումը, կամ ընդհակառակը, ռասայական ու ազգային պատկանելութիւնից յեկնելով՝ քաղաքացիների համար ուղղակի կամ անուղղակի առավելութիւններ սահմանելը, ինչպես նաեւ ռասայական ու ազգային բացառիկութեան կամ ատելութեան ու արհամարհանքի ամեն տեսակ քարոզ—պատժվում են որեւէ:

ՀՈՒՎԱԾ 99. Քաղաքացիների համար խղճի ազատութիւնն ապահովելու նպատակով յեկեղեցին Հայկական ԽՍՀ—ում բաժանված է պետութիւնից և դպրոցը՝ յեկեղեցուց: Կրօնական պաշտամունքների կատարման ազատութիւնը և հակակրօնական պրոպագանդայի ազատութիւնը ճանաչվում է բոլոր քաղաքացիների համար:

ՀՈՒՎԱԾ 100. Աշխատավորների շահերին համապատասխան և սոցիալիստական հասարակարգն ամրացնելու նպատակով Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիների համար որեւէ քով ապահովվում է—

ա) խոսքի ազատութիւն.

բ) մամուլի ազատութիւն.

գ) ժողովների ու միտինգների ազատութիւն.

դ) փողոցային յերթերի ու ցույցերի ազատութիւն:

Քաղաքացիների այդ իրավունքներն ապահովվում են՝ աշխատավորներին և նրանց կազմակերպութիւններին տրամադրելով տարաններ, թղթի պաշարներ, հասարակական շէնքեր, փողոցներ, կապի միջոցներ և աշխատավորների այդ իրավունքներն իրագործելու համար անհրաժեշտ ուրիշ նյութական պայմաններ:

ՀՈՒՎԱԾ 101. Աշխատավորների շահերին համապատասխան և ժողովրդական մասսաների կազմակերպական ինքնագործունեութիւնն ու քաղաքական ակտիւութիւնը զարգացնելու նպատակով՝ Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիների համար ապահովվում է իրավունք՝ միավորվելու հասարակական կազմակերպութիւնների մեջ—արհեստակցական միութիւններ, կոոպերատիւ միավորումներ, յերիտասարդութեան կազմակերպութիւններ, սպորտային և պաշտպանական կազմակերպութիւններ, կուլտուրական, տեխնիկական ու գիտական ընկերութիւններ. իսկ բանվոր դասակարգի շարքերից ու աշխատավորների մյուս խավերից ամենից ավելի ակտիւ ու գիտակից քաղաքացիները համախմբվում են Համամիութենական Կոմունիստական (բոլշևիկներ) Կուսակցութեան մեջ, վորն աշխատավորների առաջավոր ջոկատն է՝ սոցիալիստական հասարակակարգն ամրացնելու ու զարգացնելու համար նրանց մղած պայքարում և աշխատավորների բոլոր՝ ինչպես հասարակական, այնպես և պետական կազմակերպութիւնների ղեկավար կորիզն է հանդիսանում:

ՀՈՒՎԱԾ 102. Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիների համար ապահովվում է անձի անձեռնմխելիութիւն: Վոչ վոք չի կարող ձերբակալվել այլ կերպ, քան դատարանի վորոշմամբ կամ դատախազի սանկցիայով:

ՀՈՒՎԱԾ 103. Քաղաքացիների բնակարանի անձեռնմխելիութիւնն ու նամակագրութեան գաղտնիութիւնը պահպանվում են որենքով:

ՀՈՒՎԱԾ 104. Հայկական ԽՍՀ ապաստանի իրավունք է տալիս ոտարերկրյա այն քաղաքացիներին, վորոնք հետա-

այնդվում են աշխատավորների շահերը պաշտպանելու, կամ գիտական գործունեություն, կամ ազգային-ազատագրական պայքարի համար:

ՀՈԴՎԱԾ 105. Հայկական ԽՍՀ յուրաքանչյուր քաղաքացի պարտավոր է պահպանել Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միություն և Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության Սահմանադրությունները, կատարել որենքները, պահպանել աշխատանքի կարգապահություն, աղնվորեն վերաբերվել դեպի հասարակական սրտքը, հարգել սոցիալիստական համակենցություն կանոնները:

ՀՈԴՎԱԾ 106. Հայկական ԽՍՀ յուրաքանչյուր քաղաքացի պարտավոր է պահպանել ու ամրացնել հանրային, սոցիալիստական սեփականությունը, վորպես Խորհրդային կարգերի սրբազան ու անձեռնմխելի հիմք, վորպես հայրենիքի հարստության ու հզորության աղբյուր, վորպես բոլոր աշխատավորների ունևոր ու կուլտուրական կյանքի աղբյուր:

Հանրային, սոցիալիստական սեփականության դեմ վորենձգություն անող անձերը ժողովրդի թշնամիներ են:

ՀՈԴՎԱԾ 107. Ընդհանուր ղինվորական պարտականությունն որենք և հանդիսանում:

Զինվորական ծառայությունը Բանվորա-Գյուղացիական Կարմիր Բանակում Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիներն պատվալոր պարտականությունն են:

ՀՈԴՎԱԾ 108. Հայրենիքի պաշտպանությունը Հայկական ԽՍՀ յուրաքանչյուր քաղաքացու սրբազան պարտքն է: Հայրենիքին դավաճանելը—յերդումը խախտելը, թշնամու կողմն անցնելը, պետության ռազմական հզորությունը վնաս հասցնելը, լրտեսությունը—պատժվում են որենքի ամբողջ խոտովյամբ, վորպես ամենածանր չարադործություն:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՍԻՍՏԵՄԸ

ՀՈԴՎԱԾ 109. Աշխատավորների պատգամավորների բոլոր խորհուրդների—Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի, աշխատավորների պատգամավորների շրջանային, քաղաքային, ռայոնական—ավանային ու գյուղական խորհուրդների—պատգամավորների ընտրությունները կատարում են ընտրողներն ընդհանուր, հավասար և ուղղակի ընտրական իրավունքի հիման վրա, գաղտնի քվեարկությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 110. Պատգամավորների ընտրություններն ընդհանուր են. Հայկական ԽՍՀ բոլոր քաղաքացիները, վորոնց 18 տարին լրացել է, անկախ ռասայական ու ազգային պատկանելությունից, դավանանքից, կրթական ցենզից, նստակեցությունից, սոցիալական ծագումից, գույքային դրությունից և անցյալ գործունեյությունից, իրավունք ունեն մասնակցելու պատգամավորների ընտրություններին և ընտրվելու, բացի խեղադարձից և այն անձերից, վորոնք դատարանի կողմից դատապարտված են՝ ընտրական իրավունքների դրկումով:

ՀՈԴՎԱԾ 111. Պատգամավորների ընտրությունները հավասար են. յուրաքանչյուր քաղաքացի ունի մեկ ձայն, բոլոր քաղաքացիներն ընտրություններին մասնակցում են հավասար հիմունքներով:

ՀՈԴՎԱԾ 112. Կանայք ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից ռզտվում են տղամարդկանց հետ հավասար:

ՀՈԴՎԱԾ 113. Կարմիր բանակի շարքերում դառնող քաղաքացիներն ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից ռզտվում են բոլոր քաղաքացիների հետ հավասար:

ՀՈԴՎԱԾ 114. Պատգամավորների ընտրություններն ուղղակի յեն. աշխատավորների պատգամավորների բոլոր խորհուրդների ընտրությունները, սկսած աշխատավորների պատգամավորների գյուղական ու քաղաքային խորհրդից մինչև Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդը, քաղաքա-

ցիւները կատարուած են անմիջականորեն ուղղակի ընտրութիւններէ միջոցով:

ՀՈՒՎԱԾ 115. Պատգամավորներէ ընտրութեան ժամանակ քվեարկութիւնը դադարի յետո՛ւ:

ՀՈՒՎԱԾ 116. Հայկական ԽՍՀ աշխատավորներէ պատգամավորներէ Խորհուրդներէ ընտրութիւնները կատարուած են ըստ ընտրական շրջաններէ, հետեւյալ նորմաներով.

շրջանային Խորհուրդինը—նայած շրջանի մեծութեանը — մեկ պատգամավոր՝ վոչ պակաս քան 300 բնակչից և վոչ ավելի քան 1000 բնակչից.

քաղաքային և քաղաքի ռայոնական Խորհուրդներինը—նայած քաղաքի կամ քաղաքի ռայոնի մեծութեանը—մեկ պատգամավոր՝ վոչ պակաս քան 100 բնակչից և վոչ ավելի քան 1000 բնակչից.

գյուղական և ավանային Խորհուրդներինը—նայած գյուղական կամ ավանային Խորհուրդի գործունեութեան սահմաններէ մեծութեանը — մեկ պատգամավոր՝ վոչ պակաս քան 25 բնակչից և վոչ ավելի քան 150 բնակչից:

Աշխատավորներէ պատգամավորներէ յուրաքանչյուր շրջանային, քաղաքային, ռայոնական, ավանային և գյուղական Խորհուրդի ընտրական նորմաները սահմանուած են «Հայկական ԽՍՀ աշխատավորներէ պատգամավորներէ Խորհուրդներէ ընտրութիւններէ վերաբերյալ կանոնադրութեամբ»՝ սույն հոդովածուած մատնանշված ընտրական նորմաներէ սահմաններով:

ՀՈՒՎԱԾ 117. Ընտրութիւններէ ժամանակ թեկնածուներն առաջադրուած են ըստ ընտրական շրջաններէ:

Թեկնածուներ առաջադրելու իրավունքն ապահովուած է աշխատավորներէ հասարակական կազմակերպութիւններէ ու ընկերութիւններէ—կոմունիստական կուսակցական կազմակերպութիւններէ, արհեստակցական միութիւններէ, կոոպերատիւներէ, յերիտասարդութեան կազմակերպութիւններէ, կուլտուրական ընկերութիւններէ համար:

ՀՈՒՎԱԾ 118. Յուրաքանչյուր պատգամավոր պարտավոր է ընտրողներէ առաջ հաշիվ տալ իր աշխատանքի և աշ-

խատալորների պատգամավորների խորհրդի աշխատանքի մասին և կարող եւ ամեն ժամանակ հետ կանչվել ընտրողների մեծամասնության վորոշմամբ, որենքով սահմանված կարգով:

Գ Լ Ո Ի Խ X

ՊԵՏԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒՆ, ԳԵՐԲԸ, ԴՐՈՇԱԿԸ ՅԵՎ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ

ՀՈՒՎԱԾ 119. Հայկական ԽՍՀ պետական լեզուն հայերենն է:

Հայկական ԽՍՀ տերիտորիայում բնակվող աղքային փոքրամասնությունների համար ապահովվում է նրանց մայրենի լեզվի դարգացումն ու գործածությունն ինչպես կուլտուրական, նույնպես և պետական հիմնարկներում:

ՀՈՒՎԱԾ 120. Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության պետական գերբը բաղկանում է՝ Մեծ և Փոքր Արարատների պատկերից, վորի վերևում մուրճ ու մանգաղ հնգաթև աստղի վրա՝ ճառագայթներով շրջապատված, ստորոտում՝ խաղողի վորթ վորկույզներով ու տերևներով, աջ ու ձախ կողմից՝ ցորենի հասկեր: Գերբի շուրջը՝ յեղերքում, մակագրություն հայերեն լեզվով՝ «Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետություն», յեղերքի ներքևում, կարմիր ֆոնի վրա մակագրություն հայերեն և ռուսերեն լեզուներով՝ «Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք»:

ՀՈՒՎԱԾ 121. Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության պետական դրոշակն է կարմիր դույնի կտոր, վորի ձախակողմյան վերին անկյունում, կոթի մոտ, զետեղված են վոսկեգույն մուրճ ու մանգաղ և «ՀԽՍՀ» տառերը:

Դրոշակի լայնության և յերկայնության հարաբերությունն է՝ 1 : 2:

ՀՈԴՎԱԾ 122. Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության մայրաքաղաքն է Յերևան քաղաքը:

Գ Լ Ո Ի Խ XI

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՓՈՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

ՀՈԴՎԱԾ 123. Հայկական ԽՍՀ Սահմանադրության փոփոխումը կատարվում է միայն Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի վերոշմամբ՝ ընդունված նրա ձայների առնվազն յերկու յերրորդի մեծամասնությամբ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԹՐԴ ԱՐՏԱԿԱՐԳ
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

КОНСТИТУЦИЯ

(ОСНОВНОЙ ЗАКОН)

АРМЯНСКОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

АРМПАРТИЗДАТ ● 1937 ● ЕРЕВАН

PROBATION DEPARTMENT

RECEIVED

(RECEIVED)

1911

RECEIVED

1911

19

RECEIVED

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

**Чрезвычайного IX Съезда Советов
Армянской Советской Социалистической
Республики**

**об утверждении Конституции
(Основного Закона)**

**Армянской Советской
Социалистической Республики**

**Чрезвычайный IX Съезд Советов Армянской Совет-
ской Социалистической Республики постановляет:
Утвердить Конституцию (Основной Закон) Армян-
ской Советской Социалистической Республики в ре-
дакции, представленной Редакционной комиссией
Съезда.**

Президиум Съезда

Ереван, 23 марта 1937 г.

UNIVERSITY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
CHICAGO, ILLINOIS

OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO
CHICAGO, ILLINOIS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
CHICAGO, ILLINOIS

CHICAGO, ILLINOIS

CHICAGO, ILLINOIS

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

**Чрезвычайного IX Съезда Советов
Армянской Советской Социалистической
Республики**

**о выборах в Верховный Совет
Армянской Советской
Социалистической Республики**

**Чрезвычайный IX Съезд Советов Армянской Совет-
ской Социалистической Республики постановляет:**

**Поручить Центральному Исполнительному Комитету
Армянской Советской Социалистической Республики
на основе новой Конституции Армянской ССР разра-
ботать и утвердить положение о выборах в Верховный
Совет Армянской ССР, а также установить сроки
выборов.**

Президиум Съезда

Ереван, 23 марта 1937 г.

КОНСТИТУЦИЯ
(Основной Закон)
Армянской Советской
Социалистической Республики

Г Л А В А I

Общественное устройство

СТАТЬЯ 1. Армянская Советская Социалистическая Республика есть социалистическое государство рабочих и крестьян.

СТАТЬЯ 2. Политическую основу Армянской ССР составляют Советы депутатов трудящихся, выросшие и окрепшие в результате свержения власти помещиков и капиталистов, освобождения армянского народа от национального гнета царизма и русской империалистической буржуазии, разгрома дашнакской националистической контрреволюции и завоевания диктатуры пролетариата.

СТАТЬЯ 3. Вся власть в Армянской ССР принадлежит трудящимся города и деревни в лице Советов депутатов трудящихся.

СТАТЬЯ 4. Экономическую основу Армянской ССР составляют социалистическая система хозяйства и социалистическая собственность на орудия и средства производства, утвердившиеся в результате ликвидации капиталистической системы хозяйства, отмены частной собственности на орудия и средства производства и уничтожения эксплуатации человека человеком.

СТАТЬЯ 5. Социалистическая собственность в Армянской ССР имеет либо форму государственной соб-

ственности (всенародное достояние), либо форму кооперативно-колхозной собственности (собственность отдельных колхозов, собственность кооперативных объединений).

СТАТЬЯ 6. Земля, ее недра, воды, леса, заводы, фабрики, шахты, рудники, железнодорожный, водный и воздушный транспорт, банки, средства связи, организованные государством крупные сельскохозяйственные предприятия (совхозы, машинотракторные станции и т. п.), а также коммунальные предприятия и основной жилищный фонд в городах и промышленных пунктах являются государственной собственностью, то-есть всенародным достоянием.

СТАТЬЯ 7. Общественные предприятия в колхозах и кооперативных организациях с их живым и мертвым инвентарем, производимая колхозами и кооперативными организациями продукция, равно как их общественные постройки, составляют общественную, социалистическую собственность колхозов и кооперативных организаций.

Каждый колхозный двор, кроме основного дохода от общественного колхозного хозяйства, имеет в личном пользовании небольшой приусадебный участок земли и в личной собственности подсобное хозяйство на приусадебном участке, жилой дом, продуктивный скот, птицу и мелкий сельскохозяйственный инвентарь, согласно устава сельскохозяйственной артели.

СТАТЬЯ 8. Земля, занимаемая колхозами, закрепляется за ними в бесплатное и безсрочное пользование, то-есть навечно.

СТАТЬЯ 9. Наряду с социалистической системой хозяйства, являющейся господствующей формой хозяйства в Армянской ССР, допускается законом мелкое частное хозяйство единоличных крестьян и кустарей, основанное на личном труде и исключаящее эксплуатацию чужого труда.

СТАТЬЯ 10. Право личной собственности граждан на их трудовые доходы и сбережения, на жилой дом и подсобное домашнее хозяйство, на предметы домашнего хозяйства и обихода, на предметы личного потребления и удобства, равно как право наследования личной собственности граждан, охраняются законом.

СТАТЬЯ 11. Хозяйственная жизнь Армянской ССР определяется и направляется государственным народно-хозяйственным планом в интересах увеличения общественного богатства, неуклонного подъема материального и культурного уровня трудящихся, укрепления независимости социалистического государства и усиления его обороноспособности.

СТАТЬЯ 12. Труд в Армянской ССР является обязанностью и делом чести каждого способного к труду гражданина по принципу: «кто не работает, тот не ест».

В Армянской ССР осуществляется принцип социализма: «от каждого по его способностям, каждому — по его труду».

Г Л А В А II

Государственное устройство

СТАТЬЯ 13. В целях осуществления взаимопомощи по линии экономической и политической, равно как и по линии обороны, Армянская Советская Социалистическая Республика добровольно объединилась с равноправными Советскими Социалистическими Республиками: Российской СФСР, Украинской ССР, Белорусской ССР, Азербайджанской ССР, Грузинской ССР, Туркменской ССР, Узбекской ССР, Таджикской ССР, Казахской ССР, Киргизской ССР в союзное государство — Союз Советских Социалистических Республик.

Исходя из этого, Армянская ССР обеспечивает за Союзом ССР в лице его высших органов власти и органов государственного управления права, определенные статьей 14 Конституции СССР.

Вне пределов статьи 14 Конституции СССР Армянская ССР осуществляет государственную власть самостоятельно, сохраняя полностью свои суверенные права.

СТАТЬЯ 14. Армянская ССР сохраняет за собой право свободного выхода из Союза Советских Социалистических Республик.

СТАТЬЯ 15. Территория Армянской ССР не может быть изменяема без согласия Армянской ССР.

СТАТЬЯ 16. Законы Союза Советских Социалистических Республик обязательны на территории Армянской ССР.

СТАТЬЯ 17. Каждый гражданин Армянской ССР является гражданином СССР.

Граждане всех других союзных республик пользуются на территории Армянской ССР всеми правами граждан Армянской ССР.

СТАТЬЯ 18. Ведению Армянской ССР в лице ее высших органов власти и органов государственного управления подлежат:

а) установление Конституции Армянской ССР и контроль за ее исполнением;

б) административно-территориальное деление Армянской ССР;

в) представление на утверждение Верховного Совета СССР предложений об образовании новых районов в составе Армянской ССР;

г) издание законов Армянской ССР;

д) охрана государственного порядка и прав граждан;

е) утверждение народно-хозяйственного плана Армянской ССР;

ж) утверждение государственного бюджета Армянской ССР;

з) установление, в соответствии с законодательством СССР, государственных и местных налогов, сборов и неналоговых доходов;

и) руководство осуществлением местных бюджетов районов и городов Армянской ССР;

к) руководство страховым и сберегательным делом;

л) управление банками, промышленными, сельско-хозяйственными и торговыми предприятиями и организациями республиканского подчинения, а также руководство местной промышленностью;

м) контроль и наблюдение за состоянием и управлением предприятий союзного подчинения;

н) установление порядка пользования землей, недрами, лесами и водами;

о) руководство жилищным и коммунальным хозяйством, жилищным строительством и благоустройством городов и других населенных мест;

п) дорожное строительство, руководство местным транспортом и связью;

р) законодательство о труде;

с) руководство делом здравоохранения;

т) руководство делом социального обеспечения;

у) руководство делом начального, среднего и высшего образования;

ф) руководство культурно-просветительными и научными организациями и учреждениями Армянской ССР и управление культурно-просветительными и научными организациями и учреждениями республиканского значения;

х) руководство и организация дела физической культуры и спорта;

ц) организация судебных органов Армянской ССР;

ч) предоставление прав гражданства Армянской ССР;
ш) амнистия и помилование граждан, осужденных судебными органами Армянской ССР.

СТАТЬЯ 19. Армянская ССР состоит из районов: Азизбековского, Алавердского, Амасийского, Апаранского, Артикского, Ахтинского, Аштаракского, Басаргечарского, Вагаршапатского, Вединского, Горисского, Дилижанского, Иджеванского, Камарлинского, Кафанского, Кироваканского, Котайкского, Ленинаканского, Мартунинского, Мегринского, Микоянского, Нор-Баязетского, Октемберянского, Сисианского, Степанаванского, Талинского, Шамшадинского и города Еревана, не входящего в состав районов.

Г Л А В А III

Высшие органы государственной власти Армянской Советской Социалистической Республики

СТАТЬЯ 20. Высшим органом государственной власти Армянской ССР является Верховный Совет Армянской ССР.

СТАТЬЯ 21. Верховный Совет Армянской ССР избирается гражданами Армянской ССР по избирательным округам сроком на четыре года по норме: один депутат на 5 тысяч населения.

СТАТЬЯ 22. Верховный Совет Армянской ССР осуществляет все права, присвоенные Армянской ССР, согласно статьям 13 и 18 Конституции Армянской ССР, поскольку они не входят, в силу Конституции, в компетенцию подотчетных Верховному Совету Армянской ССР

органов: Президиума Верховного Совета Армянской ССР, Совета Народных Комиссаров Армянской ССР и Народных Комиссариатов Армянской ССР.

СТАТЬЯ 23. Верховный Совет Армянской ССР является единственным законодательным органом Армянской ССР.

СТАТЬЯ 24. Закон считается утвержденным, если он принят Верховным Советом Армянской ССР простым большинством голосов.

СТАТЬЯ 25. Законы, принятые Верховным Советом Армянской ССР, публикуются за подписями председателя и секретаря Президиума Верховного Совета Армянской ССР.

СТАТЬЯ 26. Верховный Совет Армянской ССР избирает председателя Верховного Совета Армянской ССР и двух его заместителей.

СТАТЬЯ 27. Председатель Верховного Совета Армянской ССР руководит заседаниями Верховного Совета и ведает его внутренним распорядком.

СТАТЬЯ 28. Верховный Совет Армянской ССР избирает Президиум Верховного Совета в составе: председателя Президиума Верховного Совета Армянской ССР, двух его заместителей, секретаря Президиума и 9 членов Президиума.

СТАТЬЯ 29. Президиум Верховного Совета Армянской ССР подотчетен Верховному Совету Армянской ССР во всей своей деятельности.

СТАТЬЯ 30. Президиум Верховного Совета Армянской ССР:

а) созывает сессии Верховного Совета Армянской ССР;

б) дает толкование законов Армянской ССР, издает указы;

в) производит всенародный опрос (референдум);

г) отменяет постановления и распоряжения Совета Народных Комиссаров Армянской ССР в случаях их несоответствия закону;

д) в период между сессиями Верховного Совета Армянской ССР, по представлению председателя Совета Народных Комиссаров Армянской ССР; освобождает от должности и назначает отдельных Народных Комиссаров Армянской ССР с последующим внесением на утверждение Верховного Совета Армянской ССР;

е) награждает почетной грамотой и присваивает почетные звания Армянской ССР;

ж) предоставляет права гражданства Армянской ССР;

з) осуществляет право помилования граждан, осужденных судебными органами Армянской ССР.

СТАТЬЯ 31. Сессии Верховного Совета Армянской ССР созываются Президиумом Верховного Совета Армянской ССР два раза в год.

Внеочередные сессии созываются Президиумом Верховного Совета Армянской ССР по его усмотрению или по требованию одной трети депутатов Верховного Совета Армянской ССР.

СТАТЬЯ 32. Верховный Совет Армянской ССР избирает мандатную комиссию, которая проверяет полномочия депутатов Верховного Совета Армянской ССР.

По представлению мандатной комиссии Верховный Совет Армянской ССР решает либо признать полномочия, либо кассировать выборы отдельных депутатов.

СТАТЬЯ 33. Верховный Совет Армянской ССР назначает, когда он сочтет необходимым, следственные и ревизионные комиссии по любому вопросу.

Все учреждения и должностные лица обязаны выполнять требования этих комиссий и представлять им необходимые материалы и документы.

СТАТЬЯ 34. Депутат Верховного Совета Армянской

ССР не может быть привлечен к судебной ответственности или арестован без согласия Верховного Совета Армянской ССР, а в период между сессиями Верховного Совета Армянской ССР без согласия Президиума Верховного Совета Армянской ССР.

СТАТЬЯ 35. По истечении полномочий Верховного Совета Армянской ССР Президиум Верховного Совета Армянской ССР назначает новые выборы в срок не более двух месяцев со дня истечения полномочий Верховного Совета Армянской ССР.

СТАТЬЯ 36. По истечении полномочий Верховного Совета Армянской ССР Президиум Верховного Совета Армянской ССР сохраняет свои полномочия вплоть до образования вновь избранным Верховным Советом Армянской ССР нового Президиума Верховного Совета Армянской ССР.

СТАТЬЯ 37. Вновь избранный Верховный Совет Армянской ССР созывается Президиумом Верховного Совета Армянской ССР прежнего созыва не позже, как через месяц после выборов.

СТАТЬЯ 38. Верховный Совет Армянской ССР образует Правительство Армянской ССР—Совет Народных Комиссаров Армянской ССР.

СТАТЬЯ 39. Законы, а также указы и разъяснения Президиума Верховного Совета Армянской ССР, постановления и распоряжения Совета Народных Комиссаров Армянской ССР публикуются на армянском, русском и азербайджанском языках.

Г Л А В А IV

Органы государственного управления Армянской Советской Социалистической Республики

СТАТЬЯ 40. Высшим исполнительным и распорядительным органом государственной власти Армянской ССР является Совет Народных Комиссаров Армянской ССР.

СТАТЬЯ 41. Совет Народных Комиссаров Армянской ССР ответственен перед Верховным Советом Армянской ССР и ему подотчетен, а в период между сессиями Верховного Совета Армянской ССР—перед Президиумом Верховного Совета Армянской ССР, которому подотчетен.

СТАТЬЯ 42. Совет Народных Комиссаров Армянской ССР издает постановления и распоряжения на основе и во исполнение законов СССР и Армянской ССР, постановлений и распоряжений Совета Народных Комиссаров СССР и проверяет их исполнение.

СТАТЬЯ 43. Постановления и распоряжения Совета Народных Комиссаров Армянской ССР обязательны к исполнению на всей территории Армянской ССР.

СТАТЬЯ 44. Совет Народных Комиссаров Армянской ССР:

а) объединяет и направляет работу Народных Комиссариатов Армянской ССР и других подведомственных ему хозяйственных и культурных учреждений; объединяет и проверяет работу уполномоченных общесоюзных Народных комиссариатов;

б) принимает меры по осуществлению народно-хозяйственного плана;

в) принимает меры по осуществлению государственного и местного бюджетов Армянской ССР;

г) принимает меры по обеспечению общественного порядка, защите интересов государства и охране прав граждан;

д) руководит и проверяет работу исполнительных комитетов городских и районных Советов депутатов трудящихся;

е) образует, в случае необходимости, специальные комитеты и главные управления при Совете Народных Комиссаров Армянской ССР по делам хозяйственного и культурного строительства.

СТАТЬЯ 45. Совет Народных Комиссаров Армянской ССР имеет право приостанавливать решения и распоряжения городских и районных Советов депутатов трудящихся, отменять решения и распоряжения исполнительных комитетов городских и районных Советов депутатов трудящихся.

Совет Народных Комиссаров имеет право отменять приказы и инструкции Народных Комиссаров Армянской ССР.

СТАТЬЯ 46. Правительство Армянской ССР или Народный Комиссар, к которому обращен запрос депутатов Верховного Совета Армянской ССР, обязаны не более чем в трехдневный срок дать устный или письменный ответ в Верховном Совете Армянской ССР.

СТАТЬЯ 47. Совет Народных Комиссаров Армянской ССР образуется Верховным Советом Армянской ССР в составе:

Председателя Совета Народных Комиссаров Армянской ССР;

Заместителей председателя Совета Народных Комиссаров Армянской ССР;

Председателя Государственной плановой комиссии
Армянской ССР;

Народных Комиссаров Армянской ССР:

Пищевой промышленности;

Легкой промышленности;

Лесной промышленности;

Земледелия;

Финансов;

Внутренней торговли;

Внутренних дел;

Юстиции;

Здравоохранения;

Просвещения;

Местной промышленности;

Коммунального хозяйства;

Социального обеспечения;

Уполномоченного Комитета заготовок СССР;

Начальника Управления по делам искусств;

Уполномоченных общесоюзных Народных Комиссариатов.

СТАТЬЯ 48. Народные Комиссары Армянской ССР руководят отраслями государственного управления, входящими в компетенцию Армянской ССР.

СТАТЬЯ 49. Народные Комиссары Армянской ССР издают, в пределах компетенции соответствующих Народных Комиссариатов, приказы и инструкции на основании и во исполнение законов СССР и Армянской ССР, постановлений и распоряжений Совета Народных Комиссаров СССР, Совета Народных Комиссаров Армянской ССР, приказов и инструкций союзно-республиканских Народных Комиссариатов СССР и проверяют их исполнение.

СТАТЬЯ 50. Народные Комиссариаты Армянской

ССР являются или союзно-республиканскими или республиканскими.

СТАТЬЯ 51. Союзно-республиканские Народные Комиссариаты Армянской ССР руководят порученными им отраслями государственного управления Армянской ССР, подчиняясь как Совету Народных Комиссаров Армянской ССР, так и соответствующим союзно-республиканским Народным Комиссариатам СССР.

СТАТЬЯ 52. Республиканские Народные Комиссариаты Армянской ССР руководят порученными им отраслями государственного управления, подчиняясь непосредственно Совету Народных Комиссаров Армянской ССР.

СТАТЬЯ 53. К союзно-республиканским Народным Комиссариатам Армянской ССР относятся Народные Комиссариаты Армянской ССР:

- Пищевой промышленности;
- Легкой промышленности;
- Лесной промышленности;
- Земледелия;
- Финансов;
- Внутренней торговли;
- Внутренних дел;
- Юстиции;
- Здравоохранения.

СТАТЬЯ 54. К республиканским Народным Комиссариатам Армянской ССР относятся Народные Комиссариаты Армянской ССР:

- Просвещения;
- Местной промышленности;
- Коммунального хозяйства;
- Социального обеспечения.

ГЛАВА V

Местные органы государственной власти Армянской ССР

СТАТЬЯ 55. Органами государственной власти в районах, городах, поселках и селах являются Советы депутатов трудящихся.

СТАТЬЯ 56. Районные, городские, районные в крупных городах, поселковые и сельские Советы депутатов трудящихся избираются соответственно трудящимися района, города, поселка и села сроком на два года.

СТАТЬЯ 57. Советы депутатов трудящихся (района, города, городского района, поселка, села) руководят культурно-политическим и хозяйственным строительством на своей территории, устанавливают местный бюджет, руководят деятельностью подчиненных им органов управления, обеспечивают охрану государственного порядка, содействуют усилению обороноспособности страны, обеспечивают соблюдение законов и охрану прав граждан.

СТАТЬЯ 58. Советы депутатов трудящихся принимают решения и дают распоряжения в пределах прав, предоставленных им законами СССР и Армянской ССР.

СТАТЬЯ 59. Исполнительными и распорядительными органами районных, городских, городских районных, поселковых и сельских Советов депутатов трудящихся являются избираемые ими исполнительные комитеты в составе: председателя, его заместителей, секретаря и членов.

СТАТЬЯ 60. Исполнительным и распорядительным органом поселковых и сельских Советов депутатов тру-

дящихся в небольших поселках являются избираемые ими председатель, его заместитель и секретарь.

СТАТЬЯ 61. Исполнительные комитеты Советов депутатов трудящихся (района, города, городского района, поселка, села) осуществляют руководство культурно-политическим и хозяйственным строительством на своей территории на основе решений соответствующих Советов депутатов трудящихся и вышестоящих государственных органов.

СТАТЬЯ 62. Исполнительные комитеты районных Советов депутатов трудящихся созывают сессии районных Советов не реже шести раз в год.

СТАТЬЯ 63. Сессии (пленумы) городских, городских районных, поселковых и сельских Советов депутатов трудящихся созываются их исполнительными органами не реже одного раза в месяц.

СТАТЬЯ 64. Районные, городские и городские районные Советы депутатов трудящихся избирают на время своей сессии председателя и секретаря для ведения заседаний сессии.

СТАТЬЯ 65. Председатель сельского Совета созывает сельский Совет и ведет его заседания.

СТАТЬЯ 66. Исполнительные органы Советов депутатов трудящихся непосредственно подотчетны как Совету депутатов трудящихся, их избравшему, так и исполнительному органу вышестоящего Совета депутатов трудящихся.

СТАТЬЯ 67. Вышестоящие исполнительные комитеты Советов депутатов трудящихся имеют право отменять решения и распоряжения нижестоящих исполнительных комитетов и приостанавливать решения и распоряжения нижестоящих Советов депутатов трудящихся.

СТАТЬЯ 68. Вышестоящие Советы депутатов трудящихся имеют право отменять решения и распоряжения

нижестоящих Советов депутатов трудящихся и их исполнительных комитетов.

СТАТЬЯ 69. Для непосредственного руководства отдельными отраслями государственного управления районные, городские и городские районные Советы депутатов трудящихся образуют отделы исполнительных комитетов.

СТАТЬЯ 70. Районные Советы депутатов трудящихся образуют нижеследующие отделы исполнительных комитетов:

- земельный;
- народного образования;
- финансовый;
- внутренней торговли;
- здравоохранения;
- социального обеспечения;
- общий;
- дорожный;
- плановую комиссию;

сектор кадров при председателе исполкома, и, кроме того, в соответствии с особенностями хозяйства района, с утверждения Президиума Верховного Совета Армянской ССР, районные Советы депутатов трудящихся образуют отделы: коммунальный и местной промышленности.

СТАТЬЯ 71. В соответствии с условиями района, на основе законов СССР и Армянской ССР, с утверждения Президиума Верховного Совета Армянской ССР, Народный Комиссариат Внутренних дел образует при районных Советах депутатов трудящихся свои управления.

СТАТЬЯ 72. Отделы районных Советов депутатов трудящихся подчиняются в своей деятельности как районному Совету депутатов трудящихся и его исполнитель-

ному комитету, так и соответствующему Народному Комиссариату Армянской ССР.

СТАТЬЯ 73. Городские и городские районные Советы депутатов трудящихся образуют следующие отделы исполнительных комитетов:

- финансовый;
- коммунального хозяйства;
- внутренней торговли;
- здравоохранения;
- народного образования;
- социального обеспечения;
- общий;
- плановую комиссию;

сектор кадров при председателе исполкома, и, кроме того, в соответствии с особенностями промышленности города, его городского и пригородного хозяйства:

- местной промышленности;
- земельный.

СТАТЬЯ 74. Отделы городских и городских районных Советов депутатов трудящихся подчиняются в своей деятельности как городскому Совету депутатов трудящихся и его исполнительному комитету, так и соответствующему отделу районного Совета депутатов трудящихся или непосредственно соответствующему Народному Комиссариату Армянской ССР.

СТАТЬЯ 75. Отделы Совета депутатов трудящихся города Еревана в своей деятельности подчиняются как Ереванскому городскому Совету депутатов трудящихся и его исполнительному комитету, так и соответствующим Народным Комиссариатам Армянской ССР.

СТАТЬЯ 76. По истечении полномочий городских, районных, поселковых и сельских Советов депутатов трудящихся их исполнительные и распорядительные ор-

гамы сохраняют свои полномочия вплоть до образования вновь избранными Советами новых исполнительных и распорядительных органов.

Г Л А В А VI

Бюджет Армянской Советской Социалистической Республики

СТАТЬЯ 77. Государственный бюджет Армянской ССР составляется Советом Народных Комиссаров Армянской ССР и вносится им на утверждение Верховного Совета Армянской ССР.

Утвержденный Верховным Советом Армянской ССР государственный бюджет Армянской ССР публикуется во всеобщее сведение.

СТАТЬЯ 78. Верховный Совет Армянской ССР избирает бюджетную комиссию, которая докладывает Верховному Совету свое заключение по государственному бюджету Армянской ССР.

СТАТЬЯ 79. Отчет об исполнении государственного бюджета Армянской ССР утверждается Верховным Советом Армянской ССР и публикуется во всеобщее сведение.

СТАТЬЯ 80. В бюджеты районных, городских и сельских Советов включаются доходы от местного хозяйства, отчисления от поступающих на их территории государственных доходов, а также поступлений от местных налогов и сборов в размерах, устанавливаемых законодательством СССР и Армянской ССР.

Г Л А В А VII

Суд и прокуратура

СТАТЬЯ 81. Правосудие в Армянской ССР осуществляется Верховным Судом Армянской ССР, специальными судами СССР, создаваемыми по постановлению Верховного Совета СССР, народными судами.

СТАТЬЯ 82. Рассмотрение дел во всех судах осуществляется с участием народных заседателей, кроме случаев, специально предусмотренных законом.

СТАТЬЯ 83. Верховный Суд Армянской ССР является высшим судебным органом Армянской ССР. На Верховный Суд Армянской ССР возлагается надзор за судебной деятельностью всех судебных органов Армянской ССР.

СТАТЬЯ 84. Верховный Суд Армянской ССР избирается Верховным Советом Армянской ССР сроком на пять лет.

СТАТЬЯ 85. Народные суды избираются гражданами района на основе всеобщего, прямого и равного избирательного права при тайном голосовании сроком на три года.

СТАТЬЯ 86. Судопроизводство в Армянской ССР ведется на армянском языке, а в районах с большинством русского или азербайджанского населения соответственно на русском или азербайджанском языках с обеспечением для лиц, не владеющих этими языками, полного ознакомления с материалами дела через переводчика, а также права выступать на суде на родном языке.

СТАТЬЯ 87. Разбирательство дел во всех судах Армянской ССР открытое, поскольку законом не предусмо-

трены исключения, с обеспечением обвиняемому права на защиту.

СТАТЬЯ 88. Судьи независимы и подчиняются только закону.

СТАТЬЯ 89. Высший надзор за точным исполнением законов всеми Народными Комиссариатами Армянской ССР и подведомственными им учреждениями, равно как отдельными должностными лицами, а также гражданами на территории Армянской ССР осуществляется как Прокурором СССР непосредственно, так и через Прокурора Армянской ССР.

СТАТЬЯ 90. Прокурор Армянской ССР назначается Прокурором СССР сроком на пять лет.

СТАТЬЯ 91. Районные и городские прокуроры назначаются Прокурором Армянской ССР, с утверждения Прокурора СССР, сроком на пять лет.

СТАТЬЯ 92. Органы Прокуратуры осуществляют свои функции независимо от каких бы то ни было местных органов, подчиняясь только Прокурору СССР.

Г Л А В А VIII

Основные права

и обязанности граждан

СТАТЬЯ 93. Граждане Армянской ССР имеют право на труд, то-есть право на получение гарантированной работы с оплатой их труда в соответствии с его количеством и качеством.

Право на труд обеспечивается социалистической организацией народного хозяйства, неуклонным ростом производительных сил советского общества, устранением

возможности хозяйственных кризисов и ликвидацией безработицы.

СТАТЬЯ 94. Граждане Армянской ССР имеют право на отдых.

Право на отдых обеспечивается сокращением рабочего дня для подавляющего большинства рабочих до 7 часов, установлением ежегодных отпусков рабочим и служащим с сохранением заработной платы, предоставлением для обслуживания трудящихся широкой сети санаториев, домов отдыха, клубов.

СТАТЬЯ 95. Граждане Армянской ССР имеют право на материальное обеспечение в старости, а также в случае болезни и потери трудоспособности.

Это право обеспечивается широким развитием социального страхования рабочих и служащих за счет государства, бесплатной медицинской помощью трудящимся, предоставлением в пользование трудящимся широкой сети курортов.

СТАТЬЯ 96. Граждане Армянской ССР имеют право на образование.

Это право обеспечивается всеобщим обязательным начальным образованием, бесплатностью образования, включая высшее образование, системой государственных стипендий подавляющему большинству учащихся в высшей школе, обучением в школах на родном языке, организацией на заводах, в совхозах, машинотракторных станциях и колхозах бесплатного производственного, технического и агрономического обучения трудящихся.

СТАТЬЯ 97. Женщине в Армянской ССР предоставляются равные права с мужчиной во всех областях хозяйственной, государственной, культурной и общественно-политической жизни.

Возможность осуществления этих прав женщин обеспечивается предоставлением женщине равного с мужчиной

права на труд, оплату труда, отдых, социальное страхование и образование, государственной охраной интересов матери и ребенка, предоставлением женщине при беременности отпусков с сохранением содержания, широкой сетью родильных домов, детских яслей и садов.

СТАТЬЯ 98. Равноправие граждан Армянской ССР, независимо от их национальности и расы, во всех областях хозяйственной, государственной, культурной и общественно-политической жизни является непреложным законом.

Какое бы то ни было прямое или косвенное ограничение прав или, наоборот, установление прямых или косвенных преимуществ граждан в зависимости от их расовой и национальной принадлежности, равно как всякая проповедь расовой или национальной исключительности или ненависти и пренебрежения, караются законом.

СТАТЬЯ 99. В целях обеспечения за гражданами свободы совести церковь в Армянской ССР отделена от государства и школа от церкви. Свобода отправления религиозных культов и свобода антирелигиозной пропаганды признается за всеми гражданами.

СТАТЬЯ 100. В соответствии с интересами трудящихся и в целях укрепления социалистического строя гражданам Армянской ССР гарантируются законом:

- а) свобода слова;
- б) свобода печати;
- в) свобода собраний и митингов;
- г) свобода уличных шествий и демонстраций.

Эти права граждан обеспечиваются предоставлением трудящимся и их организациям типографий, запасов бумаги, общественных зданий, улиц, средств связи и других материальных условий, необходимых для их осуществления.

СТАТЬЯ 101. В соответствии с интересами трудя-

щихся и в целях развития организационной самостоятельности и политической активности народных масс гражданам Армянской ССР обеспечивается право объединения в общественные организации: профессиональные союзы, кооперативные объединения, организации молодежи, спортивные и оборонные организации, культурные, технические и научные общества, а наиболее активные и сознательные граждане из рядов рабочего класса и других слоев трудящихся объединяются во Всесоюзную коммунистическую партию (большевиков), являющуюся передовым отрядом трудящихся в их борьбе за укрепление и развитие социалистического строя и представляющую руководящее ядро всех организаций трудящихся как общественных, так и государственных.

СТАТЬЯ 102. Гражданам Армянской ССР обеспечивается неприкосновенность личности. Никто не может быть подвергнут аресту иначе как по постановлению суда или с санкции прокурора.

СТАТЬЯ 103. Неприкосновенность жилища граждан и тайна переписки охраняются законом.

СТАТЬЯ 104. Армянская ССР предоставляет право убежища иностранным гражданам, преследуемым за защиту интересов трудящихся или научную деятельность или национально-освободительную борьбу.

СТАТЬЯ 105. Каждый гражданин Армянской ССР обязан соблюдать Конституцию Союза Советских Социалистических Республик и Конституцию Армянской Советской Социалистической Республики, исполнять законы, блюсти дисциплину труда, честно относиться к общественному долгу, уважать правила социалистического общежития.

СТАТЬЯ 106. Каждый гражданин Армянской ССР обязан беречь и укреплять общественную, социалистическую собственность, как священную и неприкосновенную

основу советского строя, как источник богатства и могущества родины, как источник зажиточной и культурной жизни всех трудящихся.

Лица, покушающиеся на общественную, социалистическую собственность, являются врагами народа.

СТАТЬЯ 107. Всеобщая воинская обязанность является законом.

Воинская служба в Рабоче-Крестьянской Красной Армии представляет почетную обязанность граждан Армянской ССР.

СТАТЬЯ 108. Защита отечества есть священный долг каждого гражданина Армянской ССР. Измена родине: нарушение присяги, переход на сторону врага, нанесение ущерба военной мощи государства, шпионаж — караются по всей строгости закона, как самое тяжкое злодеяние.

Г Л А В А IX

Избирательная система

СТАТЬЯ 109. Выборы депутатов во все Советы депутатов трудящихся: Верховный Совет Армянской ССР, городские, районные, поселковые и сельские Советы депутатов трудящихся производятся избирателями на основе всеобщего, равного и прямого избирательного права при тайном голосовании.

СТАТЬЯ 110. Выборы депутатов являются всеобщими: все граждане Армянской ССР, достигшие 18 лет, независимо от расовой и национальной принадлежности, вероисповедания, образовательного ценза, оседлости, социального происхождения, имущественного положения и прошлой деятельности, имеют право участвовать в выборах депутатов и быть избранными, за исключением

умалишенных и лиц, осужденных судом с лишением избирательных прав.

СТАТЬЯ 111. Выборы депутатов являются равными: каждый гражданин имеет один голос; все граждане участвуют в выборах на равных основаниях.

СТАТЬЯ 112. Женщины пользуются правом избирать и быть избранными наравне с мужчинами.

СТАТЬЯ 113. Граждане, состоящие в рядах Красной Армии, пользуются правом избирать и быть избранными наравне со всеми гражданами.

СТАТЬЯ 114. Выборы депутатов являются прямыми: выборы во все Советы депутатов трудящихся, начиная от сельского и городского Совета депутатов трудящихся вплоть до Верховного Совета Армянской ССР, производятся гражданами непосредственно путем прямых выборов.

СТАТЬЯ 115. Голосование при выборах депутатов является тайным.

СТАТЬЯ 116. Выборы в Советы депутатов трудящихся Армянской ССР производятся по избирательным округам по следующим нормам:

районного Совета, в зависимости от размеров района, — один депутат не менее чем от 300 и не более чем от 1000 человек населения;

городского и районного Совета в городах, в зависимости от размера города или городского района, — один депутат не менее чем от 100 и не более чем от 1000 человек населения;

сельского и поселкового Совета, в зависимости от размеров района деятельности сельского или поселкового Совета, — один депутат не менее чем от 25 и не более чем от 150 человек населения.

Избирательные нормы для каждого районного, городского, городского районного, поселкового и сельского Совета депутатов трудящихся устанавливаются «Положе-

нием о выборах в Советы депутатов трудящихся Армянской ССР» в пределах избирательных норм, указанных в настоящей статье.

СТАТЬЯ 117. Кандидаты при выборах выставляются по избирательным округам.

Право выставления кандидатов обеспечивается за общественными организациями и обществами трудящихся: коммунистическими партийными организациями, профессиональными союзами, кооперативами, организациями молодежи, культурными обществами.

СТАТЬЯ 118. Каждый депутат обязан отчитываться перед избирателями в своей работе и в работе Совета депутатов трудящихся и может быть в любое время отозван по решению большинства избирателей в установленном законом порядке.

Г Л А В А X

Государственный язык, герб, флаг и столица

СТАТЬЯ 119. Государственный язык Армянской ССР—армянский.

Для национальных меньшинств, проживающих на территории Армянской ССР, обеспечивается развитие и пользование их родным языком как в культурных, так и в государственных учреждениях.

СТАТЬЯ 120. Государственный герб Армянской Советской Социалистической Республики состоит из изображения Большого и Малого Арарата, сверху серп и молот на пятиконечной звезде, окруженной лучами. У подножья гор—куст виноградника с лозой и листьями, справа и слева колосья пшеницы. Вокруг герба на полях

надпись на армянском языке: «Армянская Советская Социалистическая Республика», внизу, на красном фоне— надпись на армянском и русском языках: «Пролетарии всех стран, соединяйтесь!»

СТАТЬЯ 121. Государственный флаг Армянской Советской Социалистической Республики состоит из красного полотнища, в левом углу которого, у древка, сверху помещены золотые серп и молот и буквы «ՀԽՍՀ». Отношение ширины к длине 1:2.

СТАТЬЯ 122. Столицей Армянской Советской Социалистической Республики является город Ереван.

Г Л А В А Х I

Порядок изменения Конституции

СТАТЬЯ 123. Изменение Конституции Армянской ССР производится лишь по решению Верховного Совета Армянской ССР, принятому большинством не менее двух третей голосов.

Президиум
Чрезвычайного IX Съезда
Советов Армянской ССР

BYTYN ӨLKӨLӨRİN PROLETARLARЬ, BİRLƏŞİN!

ERMƏNİSTAN
SOVET SOSIALIST
RESPUBLIQASЫNЫN
QONSTITUSIYASЫ

(ƏSAS QANUNU)

ERMƏNPARTNƏŞR ◊ JEREVAN

UNITED STATES PATENT OFFICE

INVENTOR
RICHARD S. BROWN
BY
JOHN S. BROWN
ATTORNEY

(CUMULATIVE)

MADE IN U.S.A.

**ERMƏNISTAN SOVET SOSIALIST RESPUBLIQASƏ
QONSTITUSIJASƏNƏN (ƏSAS QANUNUNUN)
TƏSDIQ EDİLMƏSİ HAQQƏNDA**

**ERMƏNISTAN SOVET SOSIALIST RESPUBLIQASƏ
FƏVQƏL'ADƏ IX SOVETLƏR QURULTAJƏNƏN
QƏRARƏ**

**Ermənistan Sovet Sosialist Respubliqasə
Fəvqəladə IX Sovetlər Qurultajə qərara alır:**

**Ermənistan Sovet Sosialist Respubliqasənin
Qonstitusijasə (əsas qanunu) qurultajən Redaq-
sija Qomissijasə tərəfindən təqdim edilən
redaqsiyada təsdiq edilsin.**

QURULTAJƏN PREZIDIUMU

Jerevan.

23 mart 1937-nçi il.

THE NATIONAL SOCIETY FOR THE IMPROVEMENT OF THE
MORAL CHARACTER OF THE YOUTH OF THE UNITED STATES
OF AMERICA

THE NATIONAL SOCIETY FOR THE IMPROVEMENT OF THE
MORAL CHARACTER OF THE YOUTH OF THE UNITED STATES
OF AMERICA

THE NATIONAL SOCIETY FOR THE IMPROVEMENT OF THE
MORAL CHARACTER OF THE YOUTH OF THE UNITED STATES
OF AMERICA

THE NATIONAL SOCIETY FOR THE IMPROVEMENT OF THE
MORAL CHARACTER OF THE YOUTH OF THE UNITED STATES
OF AMERICA

**ERMƏNİSTAN SOVET SOSIALİST
RESPUBLİKASININ BAŞ SOVETİNƏ
SECKİLƏR HAQQINDA**

**ERMƏNİSTAN SOVET SOSIALİST RESPUBLİKASİ
FOVQƏL'ADƏ IX SOVETLƏR QURULTAJININ
QƏRARİ**

**Ermənistan Sovet Sosialist Respublikası
Fovqəladə IX Sovetlər Qurultayı qərara alır:**

**Ermənistan SSR-nin yeni Qonstitusiyasına
əsasən Ermənistan SSR Baş Soveti seckiləri
haqqında nizamnamənin tərtib və təsdiq edil-
məsi, həmçinin secki myddətinin tə'jin edilməsi
Ermənistan Sovet Sosialist Respublikası Mər-
kəzi İcraiyyə Qomitəsinə tapşırılsın.**

QURULTAJIN PREZIDIUMU

Jerevan.

23 mart 1937-nçi il.

THE UNITED STATES OF AMERICA
DEPARTMENT OF THE ARMY
WASHINGTON, D. C.

OFFICE OF THE ADJUTANT GENERAL
ADJUTANT GENERAL'S OFFICE
WASHINGTON, D. C.

ADJUTANT GENERAL'S OFFICE
WASHINGTON, D. C.
OFFICE OF THE ADJUTANT GENERAL
ADJUTANT GENERAL'S OFFICE
WASHINGTON, D. C.
OFFICE OF THE ADJUTANT GENERAL
ADJUTANT GENERAL'S OFFICE
WASHINGTON, D. C.

ADJUTANT GENERAL'S OFFICE

WASHINGTON, D. C.
OFFICE OF THE ADJUTANT GENERAL

ERMƏNISTAN
SOVET SOSIALIST
RESPUBLİKASININ
QONSTITUSIYASI
(ƏSAS QANUNU)

THE
STREET
HOSPITAL
DOCTOR
FOR THE

FƏSİL I

İctimai quruluş

MADDƏ 1. Ermənistan Sovet Sosialist Respubliqası işçi və kəndlilərin sosialist devlətidir.

MADDƏ 2. Ermənistan SSR-nin siyasi əsasını mylkədar və qapitalistlər hakimijətinin devrilməsi, cərizm və rus imperialist burzuaziasının milli təzjiqindən erməni xalqının qurtulması, daşnaq milli qontr-revolysijasının darmadaqın edilməsi və proletar diqtaturasının əldə edilməsi nəticəsində bəjymış və məhkəmləmiş əməkçilər deputatlarının Sovetləri təşkil edir.

MADDƏ 3. Ermənistan SSR-nda bytyn hakimijət əməkçilər deputatları Sovetlərinin sifətində şəhər və kənd əməkçilərinindir.

MADDƏ 4. Ermənistan SSR-nin iqtisadi əsasını qapitalist təsərrüfat sisteminin ləqıv edilməsi, istehsal alət və vasitələrinə xysusi mylkijətin aradan qaldırılması və insanın insan tərəfindən istismarının joq edilməsi nəticəsində bərqərar olmuş sosialist təsərrüfat sistemi və istehsal alət və vasitələrinə sosialist mylkijəti təşkil edir.

MADDƏ 5. Ermənistan SSR-nda sosialist mylkijəti ja devlət mylkijəti (ymum-xalq malı) formasında və ja qooperativ-qolxoz mylkijəti (ajrı-ajrı qolxoz-

ların mylkijəti, qooperativ birləşmələrinin mylkijəti) formasındadır.

MADDƏ 6. Topraq, jerin altı, sular, meşələr, zavodlar, fabriqlər, şaxtlar, mə'dənlər, dəmir yol, su və hava transportu, banqlar, rabitə vasitələri, dövlət tərəfindən təşkil olunmuş iri kənd təsərrüfat myəssəsələri (sovxozlar, maşın-traqtor stansiyaları və s.), habelə şəhərlərdə və sənaye' mintəqələrində qommunal myəssəsələr və əsas mənzil fondu dövlət mylkijətidir, jə'ni ictimai-xalq malıdır.

MADDƏ 7. Qolxozlardakı və qooperativ təşkilatlarındakı ictimai myəssəsələr və onların çalıb və çansız inventarı, qolxoz və qooperativ təşkilatlarının istehsal etdikləri produqsiya, habelə onların ictimai tikintiləri qolxozların və qooperativ təşkilatlarının ictimai sosialist mylkijətinə təşkil edir.

Hər bir qolxozcu həjətinin ictimai qolxoz təsərrüfatının əsas gəlirindən başqa, kənd təsərrüfat arteli ustavına görə, şəxsi istifadəsində kiçik həjətanı topraq və həjətanı topraqda şəxsi mylkijətinə jərdəmə təsərrüfatı, jəşəyş evi, məhsul verən hejvanı, ev quşu və xırda kənd təsərrüfat inventarı vardır.

MADDƏ 8. Qolxozların əlində olan topraq pulsuz və və'dəsiz, jə'ni əbədi olaraq, istifadə ucun onlara təhkim olunur.

MADDƏ 9. Ermənistan SSR-ndə hakim təsərrüfat forması olan sosialist sistemli təsərrüfat formasına jəməşə olaraq, təkbaşına kəndlilərin və qustarların şəxsi əməjə əsaslanan və özgə əməjinin istismarına yol verməjən xırda xüsusi təsərrüfatı olmasına qanun tərəfindən imkan verilir.

MADDƏ 10. Vətəndaşların öz əmək gəlirlərinə və qənaətlərinə, jəşəyş evi və jərdəmə ev təsərrüfatı

tırna, ev təsərrüfatı şəjlərinə və avadanlıqlarına, şəxsi istehlak və rahatlıq şəjlərinə olan şəxsi mülkiyyət hüququ və habelə vətəndaşların şəxsi mülkiyyətə varislik hüququ qanun tərəfindən qorunur.

MADDƏ 11. Ermənistan SSR-nin təsərrüfat həyatı, ictimai sərvəti artırmaq, əməkçilərin maddi və qultur səviyyəsini dənəməz surətdə yüksəltmək, sosialist devlətinin istiqlaliliyyətini möhkəmləndirmək və onun mydafəə qabiliyyətini qyvətləndirmək interesinə olaraq, devlət xalq təsərrüfat planilə tə'jin edilir və jənəldilir.

MADDƏ 12. Ermənistan SSR-nda əmək: «kim işləməzsə o jəməz» prinsipi yzrə, əmək qabiliyyəti olan hər bir vətəndaşın vəzifəsi və şərəf işidir.

Ermənistan SSR-nda sosializmin: «hər kəsdən qabiliyyətinə görə, hər kəsə əməjinə görə» prinsipi həyata keçirilir.

FƏSİL II

Devlət quruluşu

MADDƏ 13. İqtisadi və siyasi cəhətdən, habelə mydafəə cəhətindən qarşılıqlı yardım həyata keçirmək məqsədilə Ermənistan Sovet Sosialist Respublikası könüllü olaraq bərabər hüquqlu Sovet Sosialist Respublikaları ilə: Rusiya SFSR, Uqrajna SSR, Belorusiya SSR, Azərbaycan SSR, Gırçystan SSR, Tırkmanistan SSR, Özbəjistan SSR, Taçikistan SSR, Qazaxstan SSR, Qırqızstan SSR ilə ittifaq devləti olan Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqında birləşmişdi.

Buna görə, Ermənistan SSR, SSRİ Qonstitusiyasının 14-nçy maddəsilə myəjjən olunmuş hüququn SSRİ-nin ali hakimijət orqanları və devlət idarəsi

orqanlar sifətində SSR Ittifaqına aid olmasını təmin edir.

SSRİ Qonstitusiyasının 14-çu maddəsi hüduu xariçində, Ermənistan SSR öz suveren hüququnu tamamilə myhafəzə edərək devlət hakimijətini mystəqil surətdə həyata keçirir.

MADDƏ 14. Ermənistan SSR, Sovet Sosialist Respublikalar Ittifaqından azad surətdə cəqmaq hüququnu saqlayır.

MADDƏ 15. Ermənistan SSR-nın territorijası, Ermənistan SSR-nın razylıq olmadan dəjşdirilə bilməz.

MADDƏ 16. Sovet Sosialist Respublikalar Ittifaqının qanunlar Ermənistan SSR territorijasında məcburidir.

MADDƏ 17. Ermənistan SSR-nın hər bir vətəndaş SSRİ-nin vətəndaşıdır.

Bytyn başqa myttəfiq respublikaların vətəndaşları Ermənistan SSR territorijasında Ermənistan SSR vətəndaşlarının bytyn hüquqları ilə istifadə edirlər.

MADDƏ 18. Ermənistan SSR öz ali hakimijət orqanları və devlət idarə orqanları sifətində aşağıdakı işləri idarə edir:

a) Ermənistan SSR Qonstitusiyasını qərarlaşdırmaq və onun icrasını qontrol etmək;

b) Ermənistan SSR-nın administrativ- territorial bəlgysy;

c) Ermənistan SSR-nda yeni rayonlar təşkil edilməsi təklifini SSRİ Baş Sovetinin təsdiqinə təqdim etmək;

c) Ermənistan SSR-nın qanunlarını nəşr etmək;

d) Devlət nizam-qajdasını və vətəndaşların hüququnu qorumaq;

e) Ermənistan SSR-nın xalq təsərrüfat planını təsdiq etmək;

ə) Ermənistan SSR dövlət büdcəsini təsdiq etmək;

f) SSRİ qanunlarına uyğun olaraq dövlət və yerli vergiləri, yığımaları və vergi olmayan gəlirləri qərarlaşdırmaq;

g) Ermənistan SSR rayonları və şəhərləri yerli büdcələrinin həyata keçirilməsinə rəhbərlik etmək;

q) sığortə və əmanət işlərinə rəhbərlik etmək;

h) Respubliqaya tabe' banqlar, sənaye', kənd təsərrüfat və ticarət müəssisə və təşkilatlarını idarə etmək, həmçinin yerli sənaye'ə rəhbərlik etmək;

i) İttifaqa tabe' müəssisələrin vəziyyətini və idarə edilmələrini qontrol və onlara nəzarət etmək;

j) topraqdan, yer altından, meşələrdən və sular-
dan istifadə qaydalarını qərarlaşdırmaq;

k) mənzil və kommunal təsərrüfatına, mənzil inşaatına, şəhərlərin və sair məskun yerlərin abad-
laşdırılmasına rəhbərlik etmək;

l) yol inşaatı, yerli transporta və rabitəyə rəhbər-
lik etmək;

m) əmək haqqında qanunvericilik;

n) səhiyyə işlərinə rəhbərlik etmək;

o) içərişə təminat işlərinə rəhbərlik etmək;

ə) ibtidai, orta və ali təhsil işlərinə rəhbərlik
etmək;

p) Ermənistan SSR-nın kultur-maarif və elmi
təşkilat və müəssisələrinə rəhbərlik etmək və respub-
liqa əhəmiyyətli kultur - maarif və elmi təşkilat və
müəssisələrini idarə etmək;

q) bədən tərbiyəsi və sport işlərinə rəhbərlik et-
mək və onların təşkil etmək;

r) Ermənistan SSR məhkəmə orqanların təşkil etmək;

s) Ermənistan SSR vətəndaşlıq hüququnu vermək;

t) Ermənistan SSR məhkəmə orqanları tərəfindən məhkum edilmiş vətəndaşları amnistiya etmək və bağışlamaq.

MADDƏ 19. Ermənistan SSR: Abaran, Allahverdi, Amasija, Artik, Axta, Basarkecər, Diliçan, Əstərək, Əzizbəyov, Hoqtemberjan, İçevan, Kirovaqan, Leninaqan, Martuni, Meqri, Miqojan, Norbajazet, Qəmərli, Qafan, Qotajq, Qoris, Sisjan, Stepanavan, Şəmsəddin, Talin, Vaqarşabad. Vədi rayonlarından və rayonların tərkibinə daxil olmayan Jerevan şəhərindən ibarətdir.

F Ə S I L III

Ermənistan Sovet Sosialist Respublikası dövlət hakimiyyətinin ali orqanları

MADDƏ 20. Ermənistan SSR dövlət hakimiyyətinin ali orqanı Ermənistan SSR-nin Baş Sovetidir.

MADDƏ 21. Ermənistan SSR-nin Baş Soveti Respublikanın vətəndaşları tərəfindən seçki quruluşu üzrə 5 min əhəlidən bir deputat norması ilə 4 il müddətinə seçilir.

MADDƏ 22. Ermənistan SSR Baş Soveti Ermənistan SSR Qonstitusiyasının 13 və 18-çi maddələrinə görə Ermənistan SSR-na verilmiş olan bytyn hüququ həyata keçirir, nə qədər ki, bu hüquq Qonstitusiyaya görə Ermənistan SSR-nin Baş Sovetinə hesabat verən

orqanların :Ermənistan SSR Baş Sovet Prezidiumunun, Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Sovetinin və Ermənistan SSR Xalq Qomissarlıqlarının qompetensijalarına daxil dejildir.

MADDƏ 23. Ermənistan SSR-nın Baş Soveti, Ermənistan SSR-nın jeganə qanunverici orqanıdır.

MADDƏ 24. Qanun, Ermənistan SSR Baş Sovetinin sadə səs coqluqu ilə qəbul edildikdə, təsdiq olunmuş sayılır.

MADDƏ 25. Ermənistan SSR Baş Sovetinin qəbul etdiji qanunlar Ermənistan SSR Baş Soveti Prezidiumunun sədr və katibinin imzaları ilə e'lan edilir.

MADDƏ 26. Ermənistan SSR Baş Soveti Ermənistan SSR Baş Sovetinin sədrini və onun iki myavini secir.

MADDƏ 27. Ermənistan SSR Baş Sovetinin sədri Baş Sovetin iclaslarına rəhbərlik edir və onun daxili qajdalarına idarə edir.

MADDƏ 28. Ermənistan SSR Baş Soveti: Ermənistan SSR Baş Soveti Prezidiumu sədrindən, iki sədr myaviniindən, Prezidium katibindən və Prezidiumun 9 yzvyndən ibarət Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumunu secir.

MADDƏ 29. Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumu bytyn öz fə'alijəti haqqında Ermənistan SSR Baş Sovetinə hesabat verir.

MADDƏ 30. Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumu:

a) Ermənistan SSR Baş Sovetinin sessijalarını çağırır;

b) Ermənistan SSR-nın qanunlarını təfsir edir, fərmanlar verir;

ç) bytyn xalqın rə'jini soruşur (referendum keçirir);

c) Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Sovetinin qərar və binağyzarlıqları qanuna müvafiq olmadıqda bunları ləqv edir;

d) Ermənistan SSR Baş Sovetinin sessiyaları arasında Ermənistan SSR Xalq Qomissarları Soveti sədrinin təqdimi ilə Ermənistan SSR-nin ayrı-ayrı xalq qomissarlarını vəzifəsindən azad edir və tə'jin edir və təsdiq üçün sonradan Ermənistan SSR Baş Sovetinə təqdim edir;

e) fəxri qramota ilə təltif edir və Ermənistan SSR-nin fəxri adlarını verir;

ə) Ermənistan SSR-nin vətəndaşlıq hüququnu verir;

f) Ermənistan SSR məhkəmə orqanlarının məhkum etdiyi vətəndaşları bəqəsləməq hüququnu həyata keçirir.

MADDƏ 31. Ermənistan SSR Baş Sovetinin sessiyaları, Baş Sovetin Prezidiumu tərəfindən ildə iki dəfə çağırılır.

Nəvbədən xaric sessiyalar, Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumu tərəfindən öz mülahəzəsinə görə və yaxud Ermənistan SSR Baş Soveti deputatlarının ycdə bir hissəsinin tələbinə görə çağırılır.

MADDƏ 32. Ermənistan SSR Baş Soveti, Ermənistan SSR Baş Soveti deputatlarının vəkalətini joqlayan mandat qomissiyası secir.

Mandat qomissiyasının təqdimi yzrə Ermənistan SSR Baş Soveti ayrı-ayrı deputatların vəkalətini ja qəbul etməji ja da secilməsini fəsx etməji qərara alır.

MADDƏ 33. Ermənistan SSR Baş Soveti, lazım gərdykdə, hər bir məsələ yzrə istintaq və təftiş qomissijalarə tə'jin edir.

Bytyn idarələr və vəzifəli şəxslər bu qomissijaaların tələblərini yerinə yetirməyə və onlara lazım material və doqumentlər təqdim etməyə məcburdurlar.

MADDƏ 34. Ermənistan SSR Baş Sovetinin deputatə, Ermənistan SSR Baş Sovetinin razylıqə olmadan, Ermənistan SSR Baş Soveti sessijalarə arasındakə devrdə isə, Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumunun razylıqə olmadan məhkəmə məs'ulijətinə çəlb və ya həbs edilə bilməz.

MADDƏ 35. Ermənistan SSR Baş Sovetinin vəkaləti qurtardıqda, Ermənistan SSR Baş Sovetinin prezidiumu, Ermənistan SSR Baş Sovetinin vəkaləti qurtardıqə gyndən etibarən iki ajdan geç olmajaraq yeni seckilər tə'jin edir.

MADDƏ 36. Ermənistan SSR Baş Sovetinin vəkaləti qurtardıqda Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumu, Ermənistan SSR-nın yeni secilmiş Baş Soveti tərəfindən Ermənistan SSR Baş Sovetinin yeni Prezidiumu təşkil edilənədək öz vəkalətini saqlajır.

MADDƏ 37. Ermənistan SSR-nın yeni secilmiş Baş Soveti, Ermənistan SSR keçmiş caqırlı Baş Soveti Prezidiumu tərəfindən, seckilərdən sonra bir ajdan geç olmajaraq caqırlıdır.

MADDƏ 38. Ermənistan SSR Baş Soveti, Ermənistan SSR Hykumətini - Ermənistan SSR Xalq Qomissarlarə Sovetini təşkil edir.

MADDƏ 39. Ermənistan SSR-nın qanunlarə, habelə Ermənistan SSR Baş Soveti Prezidiumunun fərmanlarə və izahlarə, Ermənistan SSR Xalq Qomissarlarə Sovetinin qərar və binagyzarlıqlarə erməni, rus və azərbaycan dillərində e'lan olunur.

FƏSİL IV

Ermənistan Sovet Sosialist Respublikasının dövlət idarəsi orqanları

MADDƏ 40. Ermənistan SSR-nin dövlət hakimiyyətinin ali icraçı və binaqzarlıq orqanı Ermənistan SSR-nin Xalq Qomissarları Sovetidir.

MADDƏ 41. Ermənistan SSR-nin Xalq Qomissarları Soveti Ermənistan SSR Baş Soveti qarşısında məs'uldur və ona hesabat verir, Ermənistan SSR Baş Sovetinin sessiyaları arasında isə Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumu qarşısında məs'uldur və ona hesabat verir.

MADDƏ 42. Ermənistan SSR Xalq Qomissarları Soveti, SSRİ-nin və Ermənistan SSR-nin qanunlarına, SSRİ Xalq Qomissarları Sovetinin qərar və binaqzarlıqlarına əsasən və onların icrasını üçün qərar və binaqzarlıqlar verir və onların icrasını joqlayır.

MADDƏ 43. Ermənistan SSR Xalq Qomissarları Sovetinin qərar və binaqzarlıqlarının icrasını Ermənistan SSR-nin bütün territoriyasında məcburidir.

MADDƏ 44. Ermənistan SSR Xalq Qomissarları Soveti:

a) Ermənistan SSR Xalq Qomissarlıqlarının və özünə tabe olan başqa təşərrüfat və qultur müəssisələrinin işlərini birləşdirir və jənəldir;

ümumi ittifaq Xalq qomissarlıqları müvəkkillərinin işlərini birləşdirir və joqlayır;

b) xalq təşərrüfat planının həyata keçirilməsi üçün tədbirlər görür;

ç) Ermənistan SSR dövlət və yerli büdcəsinin həyata keçirilməsi üçün tədbirlər görür;

c) ictimai nizam-qajdan təmin etmək, dövlətin interəslərini müdafiə etmək və vətəndaşların hüququnu qorumaq üçün tədbirlər görür;

d) rayon və şəhər əməkçilər deputatları Sovetləri icraiyyə qomitələrinin işlərinə rəhbərlik edir və bu işləri joqlayır;

e) lazım olduqda Ermənistan SSR Xalq Qomissarları Soveti yanında təşərrüfat və kultur quruluşu işləri üçün xüsusi qomitə və baş idarələr təşkil edir.

MADDƏ 45. Ermənistan SSR Xalq Qomissarları Soveti, əməkçilər deputatlarının şəhər və rayon Sovetlərinin qərar və bənagyzarlıqlarını dəjəndərmaq, əməkçilər deputatlarının şəhər və rayon Sovetləri icraiyyə qomitələrinin qərarlarını və bənagyzarlıqlarını ləqvv etmək hüququna malikdir.

Xalq Qomissarları Soveti Ermənistan SSR Xalq Qomissarlarının əmir və instruqsijalarını ləqvv etmək hüququna malikdir.

MADDƏ 46. Ermənistan SSR Baş Soveti deputatlarından sorğu alan Ermənistan SSR həkuməti və ya Ermənistan SSR Xalq Qomissarı, uc gəyndan geç oimajaraq Ermənistan SSR Baş Sovetində dilçavab və ya jəzə ilə çavab verməyə məçburdur.

MADDƏ 47. Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Soveti Ermənistan SSR Baş Soveti tərəfindən bu həjətdə təşkil edilir:

Ermənistan SSR Xalq Qomissarları Soveti sədr;
Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Soveti sədr müavinləri;

Ermənistan SSR Dövlət Plan Qomissijası sədr;
Ermənistan SSR-nin:

Xalq Jejinti Sənaje'i Qomissarъ;
 Xalq Jyngyl Sənaje' Qomissarъ;
 Xalq Meşə Sənaje'i Qomissarъ;
 Xalq Topraq Qomissarъ;
 Xalq 'Malijə Qomissarъ;
 Xalq Daxili Tiçarət Qomissarъ;
 Xalq Daxili İşlər Qomissarъ;
 Xalq Ədlijə Qomissarъ;
 Xalq Səhijə Qomissarъ;
 Xalq Maarif Qomissarъ;
 Xalq Jerli Sənaje' Qomissarъ;
 Xalq Qommunal Təsərrüfat Qomissarъ;
 Xalq İctimai Tə'minat Qomissarъ;
 SSRI Tədaryk Qomitəsi myvəkkili;
 İnçəzənət işləri idarəsi nacalniqi;
 Ymum Ittifaq Xalq Qomissarlıqlarъ myvəkilləri.

MADDƏ 48. Ermənistan SSR Xalq Qomissarlarъ, Ermənistan SSR-nın qompetensiyasına daxil olan devlət işləəri sahələrinə rəhbərlik edirlər.

MADDƏ 49. Ermənistan SSR Xalq Qomissarlarъ, SSRI-nın və Ermənistan SSR-nın qanunlarına, SSRI Xalq Qomissarlar Sovetinin və Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Sovetinin qərar və binagyzaı lıqlarına, SSRI-nın ittifaq-respubliqa Xalq Qomissarlıqlarının əmr və instruqsijalarına əsasən və bunların icrası üçün myvafiq Xalq Qomissarlıqlarının qompetensijalarъ daxilində əmr və instruqsijalar verir və onların icrasını joqlayırlar.

MADDƏ 50. Ermənistan SSR Xalq Qomissarlıqlarъ ja ittifaq - respubliqa Xalq Qomissarlıqlarından və ja respubliqa Xalq Qomissarlıqlarından ibarətdirlər.

MADDƏ 51. Ermənistan SSR-nın ittifaq-respubliqa Xalq Qomissarlıqlarъ - həm Ermənistan SSR

Xalq Qomissarlar Sovetinə və həm də SSRİ-nın müvafiq ittifaq-respubliqa Xalq Qomissarlıqlarına tabe' olaraq Ermənistan SSR dövlət idarəsinin onlara tapşırılmış sahələrinə rəhbərlik edirlər.

MADDƏ 52. Ermənistan SSR-nın respubliqa Xalq Qomissarlıqları Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Sovetinə bilavasitə tabe' olaraq, dövlət idarəsinin onlara tapşırılmış sahələrinə rəhbərlik edirlər.

MADDƏ 53. Ermənistan SSR-nın ittifaq-respubliqa Xalq Qomissarlıqları bunlardır:

Ermənistan SSR-nın:

Xalq Jejinti Sənaye'i Qomissarlığı;

Xalq Jyngy' Sənaye' Qomissarlığı;

Xalq Meşə Sənaye'i Qomissarlığı;

Xalq Topraq Qomissarlığı;

Xalq Malijə Qomissarlığı;

Xalq Daxili Ticarət Qomissarlığı;

Xalq Daxili İşlər Qomissarlığı;

Xalq Ədliyyə Qomissarlığı;

Xalq Səhiyyə Qomissarlığı.

MADDƏ 54. Ermənistan SSR-nın respubliqa Xalq Qomissarlıqları bunlardır:

Ermənistan SSR-nın:

Xalq Maarif Qomissarlığı;

Xalq Yerli Sənaye' Qomissarlığı;

Xalq Kommunal Təsərrüfat Qomissarlığı;

Xalq İctimai Təminat Qomissarlığı.

FƏSİL V

Devlet hakimijjətinin jerli orqanlar

MADDƏ 55. Rajonlarda, şəhərlərdə, posjolqalarda və kəndlərdə devlet hakimijjət orqanlar, əməkçilər deputatlar Sovetləridir.

MADDƏ 56. Rajon, şəhər, böyük şəhərlərdə rajon, posjolqa və kənd əməkçilər deputatlar Sovetləri myvafiq rajon, şəhər, şəhər rajonu, posjolqa və kənd əməkçiləri tərəfindən 2 il myddətinə secilir.

MADDƏ 57. Əməkçilər deputatlar Sovetləri (rajon, şəhər, şəhər rajonu, posjolqa, kənd) öz torijalarında kultur-sijasi və təşərrifat quruluşuna rəhbərlik edirlər, jerli bydçəni qərarlaşdırırlar, özlərinə tabe olan idarə orqanların fəalijjətinə rəhbərlik edirlər, devlet nizam-qajdasının qorunmasını təmin edirlər, ölkənin mydafəə qabilijjətinin qyvvetlənməsinə yardım edirlər, qanunlara riayət edilməsini və vətəndaşlar hyququnun qorunmasını təmin edirlər.

MADDƏ 58. Əməkçilər deputatlar Sovetləri, SSRI və Ermənistan SSR qanunlarının onlara verdiji hyquq daxilində qərar qəbul edir və binagyzarlıqlar verirlər.

MADDƏ 59. Rajon, şəhər, şəhər rajonu, posjolqa və kənd əməkçilər deputatlar Sovetlərinin icraiyyə və binagyzarlıq orqanlar həmin Sovetlər tərəfindən secilən sədr, onun myavinləri, katib və yzvlərdən ibarət icraiyyə qomitələridir.

MADDƏ 60. Xırda kənd və posjolqalarda əməkçilər deputatlar Sovetlərinin icraiyyə və binagyzarlıq

orqan, həmin Sovetlər tərəfindən seçilən sədrdən, onun myavinindən və katibdən ibarətdir.

MADDƏ 61. Əməkçilər deputatları Sovetlərinin (rajon, şəhər, şəhər rayonu, posjolqa, kənd) icraiyyə qomitələri myvafiq əməkçilər deputatları Sovetlərinin və juqarıda duran dövlət orqanlarının qərarlarına əsasən, öz territorijalarında qultur-sijasi və təsərrüfat quruluşuna rəhbərlik edirlər.

MADDƏ 62. Rajon əməkçilər deputatları Sovetlərinin sessiyaları onların icraiyyə qomitələri tərəfindən ildə 6 dəfədən az olmajaraq çağırılır.

MADDƏ 63. Şəhər, şəhər rayonu, posjolqa və kənd əməkçiləri deputatları Sovetlərinin sessiyaları (plenumları) ajda bir dəfədən az olmajaraq çağırılır.

MADDƏ 64. Rajon, şəhər və şəhər rayonu əməkçilər deputatları Sovetləri öz sessiyaları zamanında, sessiya iclasılarını aparmaq üçün sədr və katib seçirlər.

MADDƏ 65. Kənd Soveti sədri kənd Sovetini çağırır və onun iclasını aparır.

MADDƏ 66. Əməkçilər deputatları Sovetlərinin icraiyyə orqanları həm onları seçmiş olan əməkçilər deputatları Sovetinə həm də juqarıda duran əməkçilər deputatları Sovetinin icraiyyə orqanlarına bilavasitə hesabat verirlər.

MADDƏ 67. Juqarıda duran əməkçilər deputatları Sovetlərinin icraiyyə qomitələri, aşağıda duran icraiyyə qomitələrinin qərar və binagyzarlıqlarını ləqv etmək və aşağıda duran əməkçilər deputatları Sovetlərinin qərar və binagyzarlıqlarını dəjandırmaq hüququna malikdirlər.

MADDƏ 68. Juqarıda duran əməkçilər deputatları Sovetləri aşağıda duran əməkçilər deputatları

Sovetlərinin və onların icraiyyə qomitələrinin qərar və binagyardlıqların ləqəv etmək hüququna malikdirlər.

MADDƏ 69. Dövlət idarəsinin ayrı-ayrı sahələrinə bilavasitə rəhbərlik etmək üçün rayon, şəhər və şəhər rayonu əməkçilər deputatları Sovetləri, icraiyyə qomitələrinin şöbələrini təşkil edirlər.

MADDƏ 70. Rayon Əməkçilər deputatları Sovetləri, icraiyyə qomitələrinin aşağıdakı şöbələrini təşkil edirlər:

- topraq;
- xalq maarifi;
- malijə;
- daxili ticarət;
- səhiyyə;
- ictimai təminat;
- ymurri;
- jollar;
- plan komissiyası;

icraiyyə qomitəsinin sədri nəzdində qadrolar sektoru və bundan başqa, rayonun təsərrüfatının xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq Ermənistan SSR Baş Soveti Prezidiumunun təsdiqilə, rayon əməkçilər deputatları Sovetləri qommuna və yerli sənaye şöbələri təşkil edirlər.

MADDƏ 71. Rayonun şəraitinə uyğun olaraq, SSRİ-nin və Ermənistan SSR-nin qanunlarına əsasən Ermənistan SSR Baş Soveti Prezidiumunun təsdiqilə Xalq Daxili İşlər Komissarlığı, rayon əməkçilər deputatları Sovetləri nəzdində öz idarələrini təşkil edir.

MADDƏ 72. Rayon əməkçilər deputatları Sovetlərinin şöbələri öz fəaliyyətində həm rayon əməkçilər deputatları Sovetinə və onun icraiyyə qomitəsinə, həm

də Ermənistan SSR-nın myvafiq Xalq Qomissarlığına tabe'dirlər.

MADDƏ 73. Şəhər və şəhər rayonu əməkçilər deputatları Sovetləri icraiyyə qomitələrinin aşağıdakı şöbələrini təşkil edirlər:

malijə;

qommunal təsərrüfatı;

daxili ticarət;

səhiyyə;

xalq maarifi;

ictimai təminat;

ymurii;

plan qomissiyası;

icraiyyə qomitası sədri nəzdində qadro sektoru

və bundan başqa şəhərin sənaye'inə, onun şəhər və şəhər janı təsərrüfatının xüsusiyyətlərinə myvafiq olaraq:

yerli sənaye';

topraq şöbələrini təşkil edirlər.

MADDƏ 74. Şəhər və şəhər rayonu əməkçilər deputatları Sovetlərinin şöbələri öz fə'alijətində həm myvafiq şəhər əməkçilər deputatları Sovetinə və onun icraiyyə qomitasına, həm də rayon əməkçilər deputatları Sovetinin myvafiq şöbəsinə həm də bilavasitə Ermənistan SSR-nın myvafiq Xalq Qomissarlığına tabe'dir.

MADDƏ 75. Jerevan əməkçilər deputatlarının şəhər Sovetinin şöbələri öz fə'alijətində həm Jerevan əməkçilər deputatları Sovetinə və onun icraiyyə qomitasına, həm də Ermənistan SSR-nın myvafiq Xalq Qomissarlıqlarına tabe'dirlər.

MADDƏ 76. Rayon, şəhər, şəhər rayonu, posjolqa və kənd əməkçiləri deputatları Sovetlərinin vəkaləti

qurtardıqda, onların icraiyyə və binagyzarlıq orqanları, yeni secilmiş Sovetlər tərəfindən yeni icraiyyə və binagyzarlıq orqanları təşkil edilənədək öz vəkalətlərini saqlayırlar.

FƏSİL VI

Ermənistan Sovet Sosialist Respublikasının Bydçəsi

MADDƏ 77. Ermənistan SSR-nin dövlət bydçəsi Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Soveti tərəfindən tərtib olunur və təsdiq üçün onun tərəfindən Ermənistan SSR Baş Sovetinə təqdim olunur. Ermənistan SSR Baş Soveti tərəfindən təsdiq olunmuş Ermənistan SSR dövlət bydçəsi ymuma e'lan olunur.

MADDƏ 78. Ermənistan SSR Baş Soveti bydçə qomissiyasını seçir, həmin bydçə qomissiyası Ermənistan SSR-nin dövlət bydçəsi üzrə öz mylahəzələri haqqında Baş Sovetə məruzə edir.

MADDƏ 79. Ermənistan SSR dövlət bydçəsinin icrası haqqındakı hesabat Ermənistan SSR Baş Soveti tərəfindən təsdiq edilir və ymuma e'lan olunur.

MADDƏ 80. Rajon, şəhər, şəhər rayonu və kənd Sovetlərinin bydçələrinə yerli təsərrüfat gəlirləri, onların territoriyasındakı dövlət gəlirlərindən ayrılmaları və habelə SSRİ və Ermənistan SSR-nin qanunları ilə qərarlaşdırılan ölcylərdə yerli vergi və bəqmalar varidatı daxil edilir.

Məhkəmə və proqurorluq

MADDƏ 81. Ermənistan SSR-nda ədalət myhakəməsi Ermənistan SSR Baş Məhkəməsi, SSRI Baş Sovetinin qərarı ilə yaradılan SSRI-nın xüsusi məhkəmələri və xalq məhkəmələri tərəfindən həyata keçirilir.

MADDƏ 82. Bytyn məhkəmələrdə işlərə, qanunda xüsusi olaraq göstərilən hallardan başqa, xalq iclasları ilə iştirakı ilə baxılır.

MADDƏ 83. Ermənistan SSR-nın Baş Məhkəməsi Ermənistan SSR-nın ali məhkəmə orqanıdır. Ermənistan SSR-nın Baş Məhkəməsinə bytyn məhkəmə orqanları ilə məhkəmə fə'alijətinə nəzarət etmək tapşırılır.

MADDƏ 84. Ermənistan SSR Baş Məhkəməsi Ermənistan SSR Baş Soveti tərəfindən beş il myddətinə seçilir.

MADDƏ 85. Xalq məhkəmələri rayon vətəndaşları tərəfindən gizli səs verməklə, ymumi, mystəqlin və bərabər secki hyququna əsasən yc il myddətinə seçilir.

MADDƏ 86. Ermənistan SSR-nda myhakəmə iclası erməni dilində aparılır, əhalisinin coqu rus və azərbaycanlı olan rayonlarda isə, myvafiq olaraq rus və azərbaycan dillərində aparılır, bu dilləri bilməyən şəxslər ycyn iş materialları ilə tərciməci vasitəsilə tamamilə tanış olmaq və habelə məhkəmədə anadilində cəqəşdə bulunmaq hyququ tə'min edilir.

MADDƏ 87. Ermənistan SSR-nın bytyn məhkəmələrində, myttəkimə mydafəə hyququ tə'min olunur

və qanunda istisna nəzərdə tutulmamışsa, işlərə aclıq baqılır.

MADDƏ 88. Hakimlər mystəqildirlər və ancaq qanuna tabe'dirlər.

MADDƏ 89. Ermənistan SSR-nın bytyn Xalq Qomissarlıqlar və onlara tabe' olan idarələr və ayrı-ayrı vəzifəli şəxslər və habelə vətəndaşlar tərəfindən Ermənistan SSR territoriyasında qanunların dyryst jerinə jetirilməsinə ali nəzarət həm bilavasitə SSRİ Proquroru həm də Ermənistan SSR proquroru vasitəsilə həyata keçirilir.

MADDƏ 90. Ermənistan SSR Proquroru SSRİ Proquroru tərəfindən beş il myddətinə tə'jin olunur.

MADDƏ 91. Rajon və şəhər proqurorları SSRİ Proqurorunun təsdiqilə Ermənistan SSR Proquroru tərəfindən beş il myddətinə tə'jin olunur.

MADDƏ 92. Proqurorluq orqanları öz funksiyalarını hec bir jerli orqanlardan asılı olmağa həyata keçirir və yalnız SSRİ Proquroruna tabe'dirlər.

F Ə S I L VIII

Vətəndaşların əsas hyuqları və vəzifələri

MADDƏ 93. Ermənistan SSR vətəndaşları əmək hyuquna, yəni əməklərinin kəmiyyətinə və keffiyətinə myvafiq olaraq haqq verilməklə, qarantialı iş almaq hyuquna malikdirlər.

Əmək hyuqu xalq təsərrüfatının sosialistçəsinə təşkililə, sovet cəmiyyətinin məhsuldar qyvvelərinin durmadan artması, təsərrüfat bəhrələri imkanlarını aradan qaldırılması və işsizliyin ləqv edilməsinə tə'min olunur.

MADDƏ 94. Ermənistan SSR vətəndaşları istirahət hüququna malikdirlər.

Istirahət hüququ, işçilərin böyük coqluqu üçün iş gününün 7 saata qədər azaldılması, işçilərin və qulluqçuların əmək haqqı verilərək hər il mə'zuniyyətə buraxılması ilə, əməkçilərə xidmət üçün geniş sanatorijalar, istirahət evləri, klublar şəbəkəsi verilməklə tə'min olunur.

MADDƏ 95. Ermənistan SSR vətəndaşları qocalıqda və hələ xəstələndikdə və əmək qabiliyyətini itirdikdə maddi tə'minat hüququna malikdirlər.

Bu hüquq, işçi və qulluqçuların ictimai sığortasının dövlət hesabına geniş inkişaf etdirilməsi, əməkçilərə pulsuz tibbi yardımla, əməkçilərin istifadəsinə geniş qurortlar şəbəkəsi verməklə tə'min olunur.

MADDƏ 96. Ermənistan SSR vətəndaşları təhsil hüququna malikdirlər.

Bu hüquq, ümumi—məcburi ibtidai təhsillə, ali təhsil də daxil olmaqla təhsilin pulsuz olması, ali məktəblərdə tələbələrin böyük coqluqu üçün dövlət stəndijaları sistemi, məktəblərdə təhsilin ana dilində olması, zavodlarda, sovxozlarda, məşin-traqto stansiyalarında və qolxozlarda əməkçilərin pulsuz istəhsal, texnik və aqronomik təhsilinin təşkilinə tə'min olunur.

MADDƏ 97. Ermənistan SSR-da bytyn təsərrüfat, dövlət, qultur və ictimai - siyasi yaşayış sahələrində qadına kişiə bərabər hüquq verilir.

Qadınların bu hüququnun həyata keçirilməsi imkan, əmək, əmək haqqı, istirahət, ictimai sığortada və təhsil üçün qadına kişiə bərabər hüquq verilməklə, ana və uşaqların intereslərinin dövlət tərəfindən qorunması, qadına hamıə olduqu zaman

maaşь myhafəzə edilərək mə'zunijət verilməsilə, doqum evlərinin, uşaq jasliləri və baqcalarьnьn geniş şəbəkəsilə tə'min edilir.

MADDƏ 98. Bytyn təsərrüfat, devlət, qultur və içtimai - siyasi yaşayış sahələrində millijət və irqlərindən asьlь olmajaraq, Ermənistan SSR vətəndaşlarьnьn hyquqça bərabərliji sarsьlmaz bir qanundur.

İrq və milli mənsubijətlərindən asьlь olaraq, vətəndaşlarьn hyququnun acьq-acьqьna və ja dolajь jolla hər-hansь bir surətdə məhdud edilməsi və ja, bil'əks acьq-acьqьna və ja dolajь jolla onlara ystynlyk verilməsi, habelə irq və ja milli mystəsnaьqьn və ja nifrət və e'tinasьzlьqьn hər hansь bir surətdə təbliq edilməsi qanunla çəzalandьrьlьr.

MADDƏ 99. Vətəndaşlara viçdan azadlьqь tə'min etmək məqsədilə Ermənistan SSR-da din devlətdən və məktəb dindən ajьrlьbşdьr. Bytyn vətəndaşlar dini ajinlər içra etməkdə və din əlejhinə propaqanda aparmaqda azaddьrlar.

MADDƏ 100. Əməkçilərin intereslərinə myvafiq olaraq və sosialist quruluşunu məhkəmləndirmək məqsədilə Ermənistan SSR vətəndaşlarьna:

- a) səz azadlьqь;
- b) mətbuat azadlьqь;
- c) jьqьnçaq və mitinqlən azadlьqь;
- ç) kycə jerişləri və nymajışlər azadlьqь qanunla tə'min edilir.

Vətəndaşlarьn bu hyququ, əməkçilərə və onlarьn təşkilatlarьna mətbəə, kaqьz ehtijatь, içtimai binalar, kycələr, rabitə vasitələri və haman hyququ həyata keçirmək ycyn lazьm olan başqa maddi şərait verilməklə tə'min olunur.

MADDƏ 101. Əməkçilərin intereslərinə myvafiq olaraq və xalq kəndlələrinin təşkilatçı öz fəaliyyətini və siyasi aqktivliyini inkişaf etdirmək məqsədilə Ermənistan SSR vətəndaşlarına ictimai təşkilatlarda: həmkarlar ittifaqlarında, kooperativ birliklərində, gənclər təşkilatlarında, sport və mydafiə təşkilatlarında, qultur, texnik və elmi cəmiyyətlərdə birləşmək hüququ təmin olunur; işçi sənəfinin və əməkçilərin başqa təbəqələrinin sıralarından olan ən aqtiiv şyurlu vətəndaşlar isə, əməkçilərin sosialist quruluşu möhkəmləşdirmək və inkişaf etdirmək uqrundakı mybarəzələrində onların qabaqçı dəstəsi və əməkçilərin bytyn istər ictimai, istərsə devlət təşkilatlarının rəhbər jadrosu olan Ymum Ittifaq Qommu-nist (bolşeviklər) Partiyasında birləşirlər.

MADDƏ 102. Ermənistan SSR vətəndaşlarına şəxsijətin toqunulmazlığı təmin edilir. Məhkəmənin qərarı və ja proqurorun sanqsijası olmadan hec kəs həbs edilə bilməz.

MADDƏ 103. Vətəndaşların mənzilinə toqunulmazlıq və jazıma sirri qanunla qorunur.

MADDƏ 104. Ermənistan SSR, əməkçilərin intereslərini mydafiə etdiklərinə görə, jaxud elmi fəaliyyətlərinə görə, ja inki milli-qurtuluş uqrunda mybarəzələrinə görə təqib olunan əcnəbi vətəndaşlara sığınma hüququ verir.

MADDƏ 105. Ermənistan SSR-nin hər bir vətəndaşı Sovet Sosialist Respublikaların Ittifaqının və Ermənistan SSR-nin Qonstitusiyasına riayət etməyə, qanunların jərinə jətirməyə, əmək dissiplinini gözətməyə, ictimai vəzifəyə namusla janaşmağa, so-

sialist birgəjaşajş qaidalarına hərmət etməyə məcburdur.

MADDƏ 106. Ermənistan SSR-nın hər bir vətəndaş sovet quruluşunun myqəddəs və toqunulmaz əsas olan, vətənin sərvət və qydrət mənbə'i olan, bytyn əməkçilərin varlı və qultur həyat mənbə'i olan ictimai, sosialist mylkijjətini qorumaqa və məhkəmələtməyə məcburdur.

İctimai, sosialist mylkijjətinə qəsd edən şəxslər, xalqın düşmənidirlər.

MADDƏ 107. Ymumi əskərlik vəzifəsi bir qanundur.

İşçi—Kəndli Qızıl Ordusunda əskərlik xidməti Ermənistan SSR vətəndaşlarının şərəfli vəzifəsidir.

MADDƏ 108. Vətəni mydafəə etmək, Ermənistan SSR-nın hər bir vətəndaşının myqəddəs borcudur. Vətənə xijanət: andə pozmaq, düşmən tərəfinə keçmək, devlətin hərbi qydrətinə zərər vurmaq, şpionluq-ən aqlr bir çinajət olaraq qanunun bytyn şiddətilə cəzalandırılır.

FƏSİL IX

Secki sistemi

MADDƏ 109. Bytyn əməkçilər deputatları Sovetlərinə: Ermənistan SSR Baş Sovetinə, rajon, şəhər, şəhər rajonu, posjolqa və kənd əməkçiləri deputatları Sovetlərinə deputatlar-seckicilər tərəfindən gizli səs verməklə ymumi, bərabər və mystəqim secki hyququ əsasilə secilir.

MADDƏ 110. Deputat seckiləri ymumidir: aqlıdan məhrum olan və məhkəmə tərəfindən məhkum

olunub secki hyququndan məhrum edilmiş şəxslərdən savajb Ermənistan SSR-nın 18 yaşına çatmış bytyn vətəndaşları irq və millijət mənsubijjətindən, dinindən, təhsil dərəcəsinə, oturaqlıqından, içtimai mənşəindən, əmlak vəziijətindən və keçmiş fəalijjətindən asılı olmağaraq deputat seckilərində iştirak etmək və secilmək hyququna malikdirlər.

MADDƏ 111. Deputat seckiləri bərabərdir: hər bir vətəndaş bir səsə malikdir; bytyn vətəndaşlar seckilərdə bərabər əsaslar yzrə iştirak edirlər.

MADDƏ 112. Qadınlər kişilərlə bir bərabərdə secmək və secilmək hyququna malikdirlər.

MADDƏ 113. Qızıl Ordu sıralarında olan vətəndaşlar, bytyn vətəndaşlarla bir bərabərdə secmək və secilmək hyququna malikdirlər.

MADDƏ 114. Deputat seckiləri mystəqimdir: kənd və şəhər əməkçilər deputatları Sovetlərindən tutmuş Ermənistan SSR Baş Sovetinə varınçajadək bytyn əməkçilər deputatları Sovetlərinə seckilər vətəndaşlar tərəfindən bilavasitə mystəqim secki jolilə icra edilir.

MADDƏ 115. Deputat seckilərində səs vermə gizlidir.

MADDƏ 116. Ermənistan SSR əməkçilər deputatları Sovetlərinə seckilər secki oquqları yzrə aşağıdakı normalarla icra edilir.

Rajon Sovetinə, rajonun bəykylyjyndan asılı olaraq, ən azı 300 və ən coqu 1000 nəfər əhalidən bir deputat;

şəhər və şəhərdəki rajon Sovetlərinə şəhərin ja şəhər rajonlarıнын bəykylyjyndan asılı olaraq, ən azı 100 və ən coqu 1000 nəfər əhalidən bir deputat;

kənd və posjolqa sovetinə, kənd, posjolqa Sovetinin fəalijjət rajonunun bəykylyjynden asıl olaraq, ən az 25 və ən coqu 150 nəfər əhalidən bir deputat;

hər bir rajon, şəhər, şəhər rajonu, posjolqa və kənd əməkçilər deputatları Sovetləri ycyn secki normaları, həmin maddədə göstərilmiş secki normaları daxilində «Ermənistan SSR əməkçilər deputatları Sovetlərinə secki əsasnaməsi» ilə qərarlaşdırılır.

MADDƏ 117. Seckilərdə qandidatlar secki oqruqları yzrə göstərilir.

Qandidat göstərmək hyququ, içtimai təşkilatlara və əməkçilər cəmiyyətlərinə: Qommunist partiyası təşkilatlarına, həmkarlar ittifaqlarına, qooperativlərə, gənclər təşkilatlarına, qultur cəmiyyətlərə tə'min edilir.

MADDƏ 118. Hər bir deputat öz işi haqqında və əməkçilər deputatları Sovetinin işi haqqında seckicilər qarşısında hesabat verməyə məcburdur və seckicilərin coqluqunun qərarilə, qanunla qərarlaşdırılmış qajda yzrə hər bir zaman geri caqlıqla bilər.

FƏSİL X

Devlət dil, gerb, flaq və pajtaxt

MADDƏ 119. Ermənistan SSR-nin devlət dili ermənicədir.

Ermənistan SSR-nin territoriyasında yaşayan azlıqda qalan millətlər ycyn həm qultur və həm də devlət myəssəsələrində onların dilinin inkişaf etdirilməsi və işlədilməsi tə'min olunur.

MADDƏ 120. Ermənistan Sovet Sosialist Respublikasının dövlət gerbi, böyük və kiçik Ararat şəklinin üst tərəfində şualarla ihatə olunmuş beş bucaqlı ulduz üstündə oraq və çəkiç, daqın ətəmində jappaqlı və salqımlı yzım kolu, sağ və solda buqda simbyllərindən ibarətdir. Gerbin ətrafındakı haşijədə erməni dilində «Ermənistan Sovet Sosialist Respublikası» və aşağıda qərmbz fon üzərində erməni və rus dillərində: «Bytyn ölkələrin proletarları, birləşin!» yazılmışdır.

MADDƏ 121. Ermənistan Sovet Sosialist Respublikasının dövlət flaqı, sol bucaqda flaq ayağı yanında, yuxarıda qızıl oraq və çəkiç və «Հ Խ Ս Հ» hərfləri çəkilmiş qərmbz qumaşdan ibarətdir.

Flaqın eninin uzunluquna nisbəti 1:2-dir.

MADDƏ 122. Ermənistan Sovet Sosialist Respublikasının paytaxtı Jerevan şəhəridir.

FƏSİL XI

Qonstitusianı dəyişdirmək qaydası

MADDƏ 123. Ermənistan SSR Qonstitusiası ancaq Ermənistan SSR Baş Sovetinin, Ermənistan SSR Baş Soveti üzvləri səsələrinin ycdə iki hissəsindən az olmayan coqluqu ilə qəbul edilmiş qərarilə dəyişdirilə bilər.

**Ermənistan SSR Fovqəladə
IX Sovetlər Qurultayının
Prezidiumu**

THE
OFFICE OF THE
SECRETARY OF THE
NAVY
WASHINGTON, D. C.
JANUARY 1, 1900
TO THE
HONORABLE
MEMBERS OF THE
NAVY
DEPARTMENT
FROM
THE
SECRETARY OF THE
NAVY

RECEIVED
JAN 1 1900

THE
OFFICE OF THE
SECRETARY OF THE
NAVY
WASHINGTON, D. C.
JANUARY 1, 1900
TO THE
HONORABLE
MEMBERS OF THE
NAVY
DEPARTMENT
FROM
THE
SECRETARY OF THE
NAVY

RECEIVED
JAN 1 1900

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Եջ
Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության Սահմանադրությունը (Հիմնական Որենքը) . . .	1— 40
Конституция (Основной Закон) Армянской Советской Социалистической Республики	41— 76
Ermənistan Sovet Sosialist Respublikasıнын Qonstitusijası (əsas Qanunu)	77—112

Գլավիտի լիազոր ի—2053, հրատ. 513,
 պատվեր 78, տիրաժ 3.200, տպագրված
 և Յերեանում Հայկուսհրատի և «Խորհ.
 Հայաստան»-ի տպարաններում: Կազմ-
 վել և Հայկուսհրատի տպարանում:

44.

4478

Пров 1940г

Пров.

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0051864

ЦЕНА

~~A III~~

662